

REGIE OP ENERGIENEUTRAAL BRONCKHORST

Herijkte Routekaart Bronckhorst Energieneutraal

Omgevingsprogramma Energietransitie

5 december 2023 versie 1.0

www.bronckhorst.nl

gemeente Bronckhorst

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 en 2 leest u wat er aan deze Herijkte Routekaart voorafgegaan is, inclusief de bestuurlijke keuzes die hierover zijn gemaakt.

Hoofdstuk 3 gaat over een herziening van de doelstelling.

Hoofdstuk 4 gaat over de 'leidende principes' die ten grondslag liggen aan de uitvoering van de Routekaart.

Hoofdstuk 5 gaat over de strategie om de Routekaart te realiseren. Daarbij is de route tot het einddoel nog niet in detail uitgestippeld maar worden de eerste etappes geschetst.

In hoofdstuk 6 t/m 9 staan de 4 uitvoerende sporen beschreven (Dorps Energie Processen, Warmtetransitie, Lokaal Energie Systeem en Grootschalige Energieprojecten). We schetsen daarbij het eindbeeld en het proces om daar te komen. Ook leest u welke keuzes al gemaakt zijn en welke keuzes nog gemaakt moeten worden om de doelen te bereiken.

In hoofdstuk 10 leest u hoe de gemeente de energietransitie wil faciliteren en in goede banen wil leiden.

Om de metafoor van een Routekaart te blijven volgen, wordt u meegenomen in het landschap en de route van de eerste etappes. De herijkte Routekaart is echter nog geen spoorboekje dat in detail aangeeft wie wat wanneer gaat doen. Dit wordt in de meeste gevallen later uitgewerkt. De omgeving waarin we de energietransitie moeten uitvoeren verandert snel, waardoor ver vooruitkijken alleen globaal kan.

Voorwoord & aanleiding

In 2019 stelde de gemeenteraad van Bronckhorst de Verrijkte Routekaart Bronckhorst Energieneutraal 2030 vast. Deze routekaart schetst het beeld van hoe de energievoorziening er in 2030 zou moeten uitzien. Het laat zien hoe de gemeente Bronckhorst vanuit de eigen kracht energieneutraal kan worden.

Wat op dat moment ontbrak, mede door de verschillende opvattingen over windenergie in zowel de raad als de samenleving, was een concrete en gedragen uitwerking van de gewenste energiemix en een actieplan om de energiedoelen en -projecten te realiseren.

Inmiddels is het speelveld veranderd. Door de oorlog in Oekraïne is duidelijk geworden dat leveringszekerheid niet meer vanzelfsprekend is, weten we dat energieprijzen plotseling tot grote hoogte kunnen stijgen en is energiearmoede nu een breed erkend vraagstuk. Ook groeiden de klimaatambities in Europa en Den Haag, waardoor de ambities van Bronckhorst op sommige thema's zijn ingehaald. Verder is netcongestie van het elektriciteitsnet een urgent thema geworden, dat heel direct ingrijpt op veel ontwikkelingen in onze gemeente. Bij de uitvoering van urgente opgaven, bijvoorbeeld woningbouw of energietransitie, kan de netcongestie voor jaren vertraging zorgen.

In regioverband zijn er door de Regionale Energie Strategie Achterhoek (RES Achterhoek) concrete doelen voor de opwek van duurzame elektriciteit gekomen. Hieraan heeft ook de gemeente Bronckhorst zich gecommitteerd. Dit betekent dat een deel van de regionale opgave uiterlijk in 2030 op ons grondgebied gerealiseerd moet worden¹. Door met name de netcongestie is de aanvankelijk vrije afweging tussen windenergie of zon op veld aan het verdwijnen en komt het accent (landelijk en provinciaal) steeds meer op windenergie te liggen. Door de netcongestie en de invloed die het heeft op alle maatschappelijke terreinen in onze gemeente, zijn we nu ook genoodzaakt om ons (naast de energiebesparing en grootschalige opwek) actief te bemoeien met de energie-infrastructuur en de plek van energieopslag daarin. Door alle ontwikkelingen rond de energietransitie in samenhang te bekijken (bijv. een nieuwe woonwijk, energie-opwek en opslag gelijktijdig aanleggen) en daarin gericht te vertragen of juist te versnellen wordt de netcongestie steeds minder een belemmerende factor en juist een kans om een zelfvoorzienende energiegemeenschap te worden.

¹ In het geamendeerde raadsbesluit is wel bepaald dat bij de invulling van de opgave de verrijkte routekaart en de beleidskader wind leidend zijn.

Tegelijkertijd heeft 33% van onze woningen inmiddels zonnepanelen en is het gasverbruik in 2022 met 10% gedaald. Verder hebben we in Hengelo het mooiste zonnepark van Nederland en zijn we bezig op de Langenberg iets vergelijkbaars te realiseren.

Onze ambities om energieneutraal te worden zijn nog steeds hoog. Bij de realisatie van onze doelen zijn we echter door veel gemeenten ingehaald, ook in de Achterhoek. Om de doelen van de Routekaart te realiseren is er daarom een ingrijpende wijziging en versnelling van de aanpak nodig.

In deze Herijkte Routekaart beschrijven we de maatregelen en randvoorwaarden waarmee we de energietransitie in onze gemeente kunnen versnellen. Het gaat hierbij over het vinden van commitment over de manier van werken aan onze doelen en onze strategie.

De voorgestelde strategie is dat de gemeente meer regie neemt op het realiseren van de doelen. Dit wil zij doen langs 4 uitvoerende sporen en met ondersteunende randvoorwaarden.

1 (regie op) de Dorps Energie Processen

We willen de condities scheppen voor krachtige, duurzame Dorps Energie Processen. Dit zijn processen, waarin de dorpsgemeenschap een belangrijk deel van de eigen energietransitie zelf vormgeeft. Op de schaal van het dorp en met de cultuur van het dorp, werkt de dorpsgemeenschap aan de warmtetransitie, de energieproductie en aan het lokale energiesysteem. De gemeente treedt hierin waar mogelijk op als faciliterende en ontzorgende samenwerkingspartner.

2 (regie op) de warmtetransitie

Met de lokale warmtetransitie zetten we in op het energiezuinig maken van de gebouwde omgeving en het vinden en toepassen van alternatieven voor het verwarmen op aardgas. In deze fase van de warmtetransitie zet de gemeente vooral in op het verlagen van drempels voor gebouw eigenaren om de noodzakelijke verduurzamingsmaatregelen te nemen. De Dorps Energie Processen zijn een belangrijk platform om de gemeentelijke instrumenten te ontwikkelen, te testen en bij de gebouw eigenaren toe te passen,

3 (regie op) een lokaal energiesysteem

Een ontwikkeling binnen de energietransitie is, dat de energievoorziening steeds meer lokaal georganiseerd kan en mag worden. Dit doen we door de in en door Bronckhorst opgewekte energie, via (eigen) infrastructuur en opslagmogelijkheden af te stemmen op de vraag naar energie in Bronckhorst. Hierdoor creëren we, in combinatie met lokaal eigenaarschap, waarde voor de hele gemeente. Ook kunnen we hiermee gericht de netcongestie op het elektriciteitsnet beperken.

4 (regie op) grootschalige energieprojecten

Om de energiedoelen te halen is het onvermijdelijk om een aantal grootschalige energieprojecten te ontwikkelen. Vrijwel al deze projecten, of dit nu in de vorm van bijvoorbeeld windenergie, zonnevelden of vergisting is, hebben een grote impact op hun omgeving en zijn complex. Er moet immers een afweging tussen meerdere belangen worden gemaakt. Om te zorgen dat die belangenafweging zorgvuldig gebeurt, wil de gemeente zelf de regierol nemen. De gemeente wil in een energiegebiedsproces samen met de omwonenden bepalen, hoe de projecten eruit komen te zien. Met deze benadering willen we ook Dorps Energie Processen faciliteren, die voor hun dorp een grootschalig energieproject willen realiseren.

De eerste casus waar we deze benadering willen toepassen, is het energiegebiedsproces Eldrik², waarin we de kansrijkheid en vormgeving³ van een windenergieproject (met eventueel daaraan gekoppeld een zonneveldproject⁴) samen met het gebied willen onderzoeken en zo mogelijk realiseren.

Ondersteunende randvoorwaarden

We gaan de energietransitie zo makkelijk mogelijk maken. Dit gaan we doen door onder meer het stroomlijnen van regels, door het aanvullen en delen van ontbrekende kennis en door het organiseren van de juiste subsidies. De energietransitie vraagt om een andere, meer ontwikkelende rol van de gemeente. En het vraagt om helderheid voor de samenleving over de inhoud van die rol.

² Deze locatie is in het Beleidskader voor windenergie (5-7-2021) aangewezen als eventueel, toekomstig potentieelgebied.

³ Daarbij kijken we naar meekoppelkansen om ook andere gebiedsthema's op te pakken, om daarmee de waarde van en voor het gebied te vergroten.

⁴ De combinatie met zonnevelden is wenselijk vanuit doelmatig gebruik van de netinfrastructuur. Uiteraard moet het wel passen binnen de ruimtelijke wensen in dit gebied.

Inhoud

<i>Leeswijzer</i>	1
<i>Voorwoord & aanleiding</i>	2
<i>1. Analyse van de opgave: veranderend speelveld</i>	8
1.1 Klimaatverandering	8
1.2 Klimaatbeleid en regelgeving	8
1.3 Belang van energie-onafhankelijkheid neemt toe	9
1.4 Het belang van een robuust energienetwerk & netcongestie.....	10
1.5 Voortgang en pijplijn.....	10
1.6 Verdieping van het RES-proces	11
1.7 Samenloop met andere processen	12
1.8 Wat er nodig is om de doelen alsnog te behalen.	12
1.9 Wat er aan deze Herijkte Routekaart voorafging aan bestuurlijke keuzes.....	12
<i>2. Analyse van de huidige maatregelen en randvoorwaarden</i>	14
2.1 Windenergie	14
2.2 Zonne-energie	14
2.3 Warmte opwek	15
2.4 Besparing & verduurzaming gebouwde omgeving.....	16
<i>3. Doel van de herijkte Routekaart en de Strategie om dit doel te bereiken</i>	17
3.1 Herformulering van het doel	17
<i>4. Leidende principes voor de Herijkte Routekaart</i>	18
4.1 Invulling geven aan onze omgevingsvisie	18
4.2 Leidende principes in de Herijkte Routekaart.....	19
<i>5. Een strategie met 4 uitvoerende sporen en een stevig randvoorwaardelijk fundament</i>	24
5.1 Strategie	24
5.2 De sporen van de Strategie.....	25
<i>6 (Regie op) Dorps Energie Processen</i>	28
6.1 Doelstelling.....	28
6.2 Beoogde effecten	28
6.3 Kanttekeningen	28

6.4	Schets van het gewenste eindbeeld.....	29
6.5	Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes.....	30
6.6	Voorgestelde bestuurlijke keuzes.....	30
6.7	Indicatieve tijdlijn	31
7	<i>(regie op) de Warmtetransitie.....</i>	33
7.1	Doel.....	33
7.2	Beoogde effecten	33
7.3	Kanttelingen	34
7.4	Schets van het gewenste eindbeeld.....	35
7.5	Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes.....	36
7.6	Voorgestelde bestuurlijke keuzes.....	37
7.7	Indicatieve tijdlijn	37
8	<i>Regie op het lokale energiesysteem</i>	39
8.1	Doel.....	39
8.2	Beoogde effecten	39
8.3	Kanttelingen	39
8.4	Schets van het gewenste eindbeeld.....	40
8.5	Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes.....	41
8.6	Voorgestelde bestuurlijke keuzes.....	41
8.7	Indicatieve tijdlijn	41
9	<i>Regie op (grootschalige) energieprojecten</i>	43
9.1	Doel.....	43
9.2	Beoogde effecten	43
9.3	Kanttelingen	43
9.4	Schets van het gewenste eindbeeld en proces.....	44
9.5	Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes.....	47
9.6	Voorgestelde bestuurlijke keuzes.....	47
9.7	Indicatieve tijdlijn	48
10	<i>(Regie op) de Randvoorwaarden.</i>	50
10.1	Doel.....	50
10.2	Beoogde effecten	50
10.3	Kanttelingen	50
10.4	Schets van het gewenste eindbeeld en proces.....	50
10.5	Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes.....	55

10.6 Voorgestelde bestuurlijke keuzes.....	55
10.7 Indicatieve tijdlijn	56
11 Conclusies en vervolgstappen	57
<i>Bijlage 1 – Eerdere besluiten over de energietransitie</i>	<i>58</i>
<i>Bijlage 2 – Overzicht communicatie-instrumenten</i>	<i>64</i>
<i>Bijlage 3 – Energieparagraaf uit Programma Werklocaties.....</i>	<i>66</i>
<i>Bijlage 4 – Kengetallen Klimaatmonitor.....</i>	<i>70</i>

1. Analyse van de opgave: veranderend speelveld

Sinds de vaststelling van de Verrijkte Routekaart in 2019 is het speelveld voor de energietransitie sterk veranderd. Het klimaat is veranderd. Het klimaatbeleid en de regelgeving op Europees en Haags niveau zijn aangescherpt. In regioverband hebben we ons aan de RES-doelen voor 2030 gecommitteerd. Ondertussen schrijdt de tijd voort, terwijl de effecten en resultaten van ons energiebeleid achterblijven. Er is grotere urgentie om daadkrachtig aan de slag te gaan.

1.1 Klimaatverandering

Het klimaat blijft onze aandacht vragen. Het laatste IPCC-rapport laat geen twijfel mogelijk; de temperatuurstijgingen blijven doorgaan. Sinds de industrialisatie in 1750 is het klimaat wereldwijd alarmerend warmer geworden, met meer extreme weersomstandigheden. De industrialisatie is samengegaan met een schrikbarende toename van de antropogene uitstoot van koolstofdioxide (CO₂). Dit heeft ook voor een gematigd klimaat als Nederland grote impact.

Als we te weinig maatregelen nemen, zullen dijken in Nederland moeten worden opgehoogd voor +85 cm zeespiegelstijging in 2100. Voor het deel van Nederland dat onder de zeespiegel ligt, wordt de overstromingskans groter. Ook het overstromingsrisico van rivieren neemt toe door extreme hoeveelheden regen en smeltwater. Er zal een toename zijn van droogte, hittegolven, extreem natte periodes en stormschade. Met een warmer klimaat kunnen exotische ziekteverwekkers zich hier beter vestigen, denk bijvoorbeeld aan de tijgermug. De algemene consensus is dat het verstandig is klimaatverandering zoveel mogelijk tegen te gaan. Duurzame energie-opwek en energiebesparing vermijden CO₂ uitstoot en zijn daarmee belangrijke klimaat mitigerende maatregelen.

1.2 Klimaatbeleid en regelgeving

Sinds 2019 zijn de klimaatambities in Europa en Den Haag verstevigd. In navolging van het wereldwijde akkoord van Parijs uit 2015 is de Europese Green Deal gesloten in 2020. Europese landen hebben zich eraan gecommitteerd in 2030 minstens 55% minder broeikasgassen uit te stoten ten opzichte van 1990, en om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De uitwerking van de doelstellingen is in 2021 in de Europese klimaatwet vastgelegd. De klimaatdoelstellingen zijn hiermee verankerd in wet- en

regelgeving. In dat jaar is ook het pakket aan maatregelen en wetten vastgesteld: “Fit for 55”.

In Nederland is in 2019 het Nederlandse klimaatakkoord gesloten en is de Nederlandse klimaatwet vastgesteld. Op 26 april 2023 is een groot pakket aan maatregelen door de regering vastgesteld: 28 miljard voor 120 klimaatmaatregelen.

Voor Bronckhorst is ook relevant dat er tussen Rijk, Provincies, VNG en Unie van Waterschappen afspraken zijn gemaakt over het multifunctioneel gebruiken van locaties voor de opwekking van zonne-energie en een verbod van grootschalige zonneweides en zonneparken op landbouw- en natuurgronden⁵. Dit beperkt ons palet aan mogelijkheden om de gewenste energieproductie te realiseren. Of en hoe het met de resterende mogelijkheden lukt, gaan we in de uitwerking van deze routekaart uitzoeken.

Ondertussen werkt de provincie Gelderland aan haar PlanMER voor de Regionale Energie Strategieën (RES) en voor haar windbeleid. Vanwege de Elektriciteitswet is de provincie het bevoegd gezag voor initiatieven met een opwekcapaciteit van 5-100 MW, voor de Wet Natuurbeheer en de Wet Milieubeheer (grote bedrijven). De provincie laat de vergunningverlening voor de (grootschalige) energie-opwek bij voorkeur aan de gemeente. De provincie is op grond van de elektriciteitswet verplicht een vergunningsaanvraag in behandeling te nemen, als een gemeente deze vergunningsaanvraag niet in behandeling wil nemen of er geen passend beleid voor heeft. De provincie kan daarmee lokale beperkende maatregelen overrulen.

1.3 Belang van energie-onafhankelijkheid neemt toe

Door de oorlog in de Oekraïne is ons duidelijk geworden dat leveringszekerheid van energie niet meer vanzelfsprekend is. Afgelopen winter zijn de prijzen voor aardgas en elektriciteit tot grote hoogte gestegen. Vele huishoudens kregen te maken met energiearmoede en sommige energie-intensieve bedrijven, zoals bakkers, moesten de deuren sluiten. Maatschappelijke voorzieningen zoals sporthallen, zwembaden en dorpshuizen, stonden onder druk.

Dit zijn redenen om minder afhankelijk te willen zijn van levering van energie door bijvoorbeeld Rusland.

⁵ Ook is afgesproken dat de afspraken in de RES-en worden gerespecteerd en zijn er enkele uitzonderingen benoemd.

1.4 Het belang van een robuust energienetwerk & netcongestie

Een kritische succesfactor voor leveringszekerheid van energie is de robuustheid van het energienetwerk. Door de decentrale opwek met veelal weersafhankelijke bronnen en een steeds verdergaande elektrificatie van onze samenleving is er een steeds grotere druk op het elektriciteitsnet ontstaan en is de maximale capaciteit in vrijwel heel Nederland bereikt (netcongestie). Kort samengevat betekent dit dat ondanks de grote investeringen die de netbeheerders de komende jaren doen, het elektriciteitsnet een beperking is voor alle ontwikkelingen “met een stekker” en dus ook voor de energietransitie zelf.

Dit betekent dat veel initiatieven mogelijk moeten wachten tot er weer ruimte is op het elektriciteitsnet.

De netcongestie biedt ook kansen. Door lokaal maatregelen te nemen in de vorm van bijvoorbeeld elektriciteitsopslag of vraagsturing ontstaat er mogelijk ruimte om nieuwe projecten toe te staan. Door bij de warmtetransitie te kiezen voor nog betere isolatie en voor verwarmingsvormen die een minder zwaar beroep doen op het elektriciteitsnet kunnen meer woningen van het aardgas afgehaald worden, zonder dat het licht uitgaat. Er zijn veel technische en economische opties, maar het is belangrijk dat de regelgeving ook mee verandert.

De kernboodschap is wel dat we bij elke beslissing moeten onderzoeken of het elektriciteitsnet ruimte heeft en zo niet wanneer, waar en met welke maatregelen die ruimte er wel gaat komen. “vertragen waar het moet, versnellen waar het kan”.

1.5 Voortgang en pijnlijn

De tijd gaat hard. Al in 2009 hebben we, met het Akkoord van Groenlo, ons regionaal gecommitteerd aan het doel om in 2030 energieneutraal te zijn. In de Verrijkte Routekaart in 2019, is dit vertaald naar het doel om in 2030 onze warmte en elektriciteit op eigen grondgebied duurzaam op te wekken, en 45% van ons energiegebruik te hebben bespaard. We wekken op dit moment echter minder dan 10% van onze elektriciteit duurzaam op, en de energiebesparing blijft ook achter bij onze tussendoelstelling voor 2023. Vooral door het ontbreken van grootschalige wind- of zonneparken loopt Bronckhorst achter de meerderheid van de gemeenten in Nederland en op de meeste andere Achterhoek-gemeenten. In het Akkoord van Groenlo 3.0 (2023) is besloten om de streefdatum van 2030 te wijzigen in uiterlijk 2050. Qua energiebesparing loopt Bronckhorst wel in lijn met de andere regiogemeenten, zelfs een fractie beter.

Daarnaast droogt de zogenaamde pijplijn met initiatieven voor duurzame energie-opwek en besparing op. Dit laatste vraagt onze aandacht vanwege de lange doorlooptijd, voordat initiatieven daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Initiatieven in de ruimtelijke ordening kennen doorgaans lange doorlooptijden, waardoor onze doelen voor 2030 in gedrang komen. We vinden het daarom belangrijk de omslag te maken van het faciliteren van initiatieven in de markt, naar het pakken van meer regie op het behalen van onze doelstellingen.

1.6 Verdieping van het RES-proces

Bronckhorst heeft zich in RES 1.0 gecommitteerd aan het realiseren van een productiecapaciteit van 135 GWh/jr. voor 2030.

De productiecapaciteit die de gemeente nu gerealiseerd heeft, of die vergund is, of die in het vergunningsproces zit (de zogenaamde pijplijn), is ongeveer 25% van onze RES-opgave.

Omdat de gemeenten zich ook gecommitteerd aan het afronden van de vergunningverlening voor de gevraagde productiecapaciteit op 1/1/2025⁶, is duidelijk dat de gemeente een grote opgave heeft om snel voldoende projecten te vinden.

Daarnaast herijken de Achterhoekse gemeenten deze winter de RES Achterhoek (2.0). De herijking is nodig om te borgen dat we de regionale doelstelling van 1350 GWh (1,35 TWh) ook echt voor 2030 kunnen realiseren.

De thema's in RES 2.0 zijn:

- de allocatie van een deel van de regionale opgave die in RES 1.0 nog niet aan een gemeente was toebedeeld⁷ en
- de impact van de netcongestie op het tijdig kunnen realiseren van de opgave. Het gaat dan om de vraag of andere locatiekeuzes en/of een andere verhouding tussen zon en wind de kans vergroot om het doel tijdig te halen⁸.

Op dit moment is niet bekend wat dit betekent voor de gevraagde bijdrage van Bronckhorst aan de regionale opgave.

⁶ Deze datum is gekozen omdat grootschalige energieprojecten vaak meerdere jaren nodig hebben om gerealiseerd te worden.

⁷ In RES 1.0 was het totaal van de capaciteit, waaraan de afzonderlijke gemeenten zich gecommitteerd hebben minder dan 1.350 GWh. In RES 1.0 is afgesproken, dat in RES 2.0 het ontbrekende deel alsnog aan de gemeenten zou worden gealloceerd.

⁸ Gegeven het huidige elektriciteitsnet en de geplande investeringen hierin.

1.7 Samenloop met andere processen

We hebben te maken met een veranderende samenleving, een veelvoud aan maatschappelijke uitdagingen en andere omgangsvormen om met gevoelige onderwerpen om te gaan. Ook zien we dat de druk op de ruimte toeneemt en vergen energie-initiatieven een goede afweging van de behoeften en belangen die rondom een locatie spelen. In een proces dat we de Ruimtelijke Puzzel noemen, zijn we aan het onderzoeken hoe de verschillende ruimtelijke functies zoals wonen, landbouw en natuur, zich tot elkaar verhouden en of er daarin keuzes te maken zijn die leiden tot een optimaal gebruik van de schaarse ruimte.

1.8 Wat er nodig is om de doelen alsnog te behalen.

Om de doelstellingen van de Routekaart te kunnen realiseren, is het nodig om bij de energietransitie steeds oog te hebben voor de impact op alle andere belangen in de gemeente, maar ook om de durf te hebben om te kiezen voor een duurzame energievoorziening. Door in te zetten op lokaal eigenaarschap (conform de wens van de raad) en door als gemeente zelf de regie te nemen op complexe vraagstukken, denken we dat het mogelijk is grote stappen richting de doelen van de Routekaart te zetten en de afspraken na te komen waaraan we ons gecommitteerd hebben.

1.9 Wat er aan deze Herijkte Routekaart voorafging aan bestuurlijke keuzes.

De energietransitie heeft de afgelopen jaren een aantal keren op de bestuurlijke agenda gestaan. In bijlage 1 staat een opsomming van de beslismomenten en een samenvatting van de keuzes.

2019 - Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030

2021 - Beleidskader windenergie

2021 - Regionale Energie Strategie Regio Achterhoek (RES 1.0)

2022 - Omgevingsvisie Bronckhorst 2035

2022 - Coalitieakkoord 2022-2026 Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst

2023 - Akkoord van Groenlo 3.0

2023 - Nota van Uitgangspunten Herijkte Routekaart

Duiding bestuurlijke besluiten

De duiding van deze besluiten is dat de raad veel waarde hecht aan een stevige aanpak van de warmtetransitie, zodat zo veel mogelijk mensen maatregelen kunnen nemen om

hun energieverbruik te beperken. De vertaling is terug te vinden in hoofdstuk 7 (Dorps Energie Processen) en hoofdstuk 8 (Warmtetransitie).

Een andere duiding gaat over de positie van windmolens en de RES. Windmolens blijven een gevoelig onderwerp in onze gemeente. Een windpark is een belangrijk middel om een deel van de elektriciteitsopgave uit de Routekaart te realiseren. Daarnaast is het een belangrijke pijler onder een zelfvoorzienend lokaal energiesysteem, waarmee we een aantal wensen vanuit de raad, zoals lokaal eigenaarschap en een sociaal Buurtfonds, kunnen realiseren.

Uit de behandeling van de Nota van Uitgangspunten hebben wij afgeleid, dat een meerderheid van de raad zich committeert aan de RES-opgave. Dit is inclusief onze toezegging om zoekgebied B in Eldrik in te brengen voor windenergie. Ook was een meerderheid van de raad tegen het onvoorwaardelijk vasthouden aan de afmetingen en afstanden uit het bestaande beleidskader windenergie, als afwijken zou leiden tot een maatschappelijk beter windproject. Dit hebben we vertaald naar hoofdstuk 9 grootschalige energieprojecten.

Uit de omgevingsvisie, maar ook uit de behandeling van de Nota van Uitgangspunten, leiden wij af dat de raad een voorstander is van een lokaal energiesysteem met lokaal eigenaarschap en -zeggenschap waarvan iedereen kan profiteren. Dit hebben wij uitgewerkt in met name hoofdstuk 8.

2. Analyse van de huidige maatregelen en randvoorwaarden

Zoals in paragraaf 1.1 is aangegeven, blijven de resultaten van zowel de besparingen als nieuwe opwekcapaciteit achter bij de planning. In deze paragraaf schetsen we beknopt wat de belangrijkste oorzaken zijn:

2.1 Windenergie

Windparken

Door het moratorium op grootschalige windenergie zijn er in Bronckhorst nog geen projecten voorbereid. Wel is er een beleidskader voor windenergie opgesteld, de lokale spelregels. De belangrijkste spelregels zijn eisen aan de maximale tiphoogte van 150 meter, de afstand tot dorpen, lokaal eigenaarschap, gezondheid en maatwerk voor omwonenden. Wij hebben Plangebied B in Eldrik aangewezen als voor nu het enige potentiegebied voor grootschalige windenergie in Bronckhorst. De trend dat windmolens steeds groter worden, hoger en met meer vermogen, heeft ook gevolgen voor de beschikbaarheid van windmolens die voldoen aan het tiphoogte-criterium.

Kleine windmolens tot 25 meter

Ook de groei van het aantal kleine (boerderij)molens is marginaal. Dit kan verklaard worden door een beperkt rendement, netcongestie en onduidelijkheid over de natuurregelgeving. De bijdrage aan de totale opgave is daarnaast beperkt.

2.2 Zonne-energie

Zonneparken

In het huidige zonneparkenbeleid is de toegestane grootte van een zonnepark, uitgedrukt in een maximale netwerkaansluiting van 2MVA⁹, een belemmerende factor. Schaalgrootte heeft bij zonneparken veel invloed op de efficiëntie en het verwachte rendement. In verhouding tot de verwachte opbrengsten zijn, bij deze maximale netwerkaansluiting, bijvoorbeeld de proceskosten voor de derden en de gemeente, en de productiekosten

⁹ De grootte van een zonnenveld wordt soms uitgedrukt in hectares (netto of bruto inclusief natuur), vermogen van de zonnepanelen (MW) of de grootte van de netwerkaansluiting (MVA). Globaal zijn deze maatstaven vergelijkbaar, maar in de details kunnen ze tot verschillende uitwerkingen leiden en daarmee mogelijk conflicteren met de verwachtingen.

voor energie relatief hoog. Daarnaast krijgen deze kleine velden eerder te maken met netcongestie dan grote zonneparken. Grote parken kunnen vaak rechtstreeks aangesloten worden op een hoger spanningsniveau waar nog wel capaciteit beschikbaar is, of door uitbreiding van het net beschikbaar komt. Traditionele zonneparkenvelden op landbouw- of natuurgonden worden door regelgeving van Rijk en Provincies feitelijk niet meer toegestaan. De belangrijkste uitzondering is wanneer de zonnepanelen onderdeel uitmaken van het agrarische proces (agri-solar). De kansen hiervoor in Bronckhorst moeten nog worden verkend¹⁰. steeds vaker door hogere overheden als ongewenst worden verklaard door hun impact op het beschikbare agrarische areaal. Dit beperkt het aantal opties die wij hebben om onze energiedoelen te realiseren en beperkt ons in de manier waarop wij onze toezegging aan de RES kunnen waarmaken.

Grote zonnedaken

Het aantal grote zonnedaken op (agrarische) bedrijfsgebouwen is wel sterk gegroeid, maar momenteel speelt de netcongestie een belemmerende factor. Alleen in combinatie met gelijktijdig gebruik of opslag, zijn op de korte termijn grote zonnedaken kansrijk. Bij agrarische bedrijven is de aansluiting meestal klein. Daarmee is het bedrijf kleinverbruiker, en vormt dat meestal nog geen probleem met de netcongestie. Wel kan het een probleem worden als de spanning in het energienetwerk te hoog is, waardoor systemen afschakelen.

Kleine zonnedaken (woningen)

Mede door de hoge energieprijzen is het aantal zonnepanelen op woningen toegenomen (33% van de woningen heeft zonnepanelen) en zal waarschijnlijk nog doorgroeien. We houden er wel rekening mee dat de groei zal afzwakken door onzekerheden waarmee woningeigenaren te maken hebben, zoals de verwachte afbouw van de salderingsregeling en de netcongestie.

2.3 Warmte opwek

Er zit een aantal industriële projecten met biogas in de pijplijn, maar verder is het aantal bekende restwarmte bronnen beperkt. Er is nu ook geen gestructureerde aanpak om woningen of bedrijven over te zetten van aardgas op duurzame warmte. Dit is mede het gevolg van de gemeentelijke keuze in de Transitievisie Warmte, om tot 2030 het accent

¹⁰ Het gaat om de financiële haalbaarheid en ook de technische haalbaarheid en netcongestie. Ook is er veel meer bruto landoppervlak nodig om dezelfde hoeveelheid elektriciteit te 'oogsten'.

op energiebesparing en isolatie te leggen om de woningvoorraad aardgasvrij ready te maken.

2.4 Besparing & verduurzaming gebouwde omgeving

De verduurzaming van de woningvoorraad en de daarmee samenhangende besparing op met name aardgas is al lang een thema binnen het duurzaamheidsbeleid van de gemeente, maar tijdens de energiecrisis van 2022 met haar hoge energieprijzen bleek dat de woningvoorraad bij lange na nog niet optimaal geïsoleerd is, waardoor veel mensen in de financiële problemen kwamen.

Het positieve effect van deze crisis is dat in één jaar tijd het aardgasgebruik met 10% gedaald is, door gedragsverandering, door isolatie en door het plaatsen van (hybride)warmtepompen. Ook het besef dat een huis zonder aardgas een realistisch alternatief is, is gegroeid.

Er is ook een andere zijde. Het is voor veel woning- en gebouweigenaren nog steeds moeilijk om te bepalen wat er nu echt nodig is, welke volgorde handig is, wie het tegen een faire prijs en goede kwaliteit kan uitvoeren en hoe het betaald en zo mogelijk weer terugverdiend kan worden? En hoever je hiervoor je op financiële buffers kan interen, zonder dat je bij andere tegenslagen meteen klem komt te zitten? Hoe wapen je je tegen alle tegengestelde meningen over wat de beste oplossing is? Of houd je je staande te midden van berichten over vleermuizen, personeelstekorten, inflatie, saldering, netcongestie en suggesties dat we met waterstof of kernenergie straks nu niets hoeven te doen. Ook blijkt dat veel woningen, zeker vrijstaande woningen, niet gebouwd zijn om makkelijk beter geïsoleerd te worden, waardoor de standaard maatregelen waarop bijvoorbeeld subsidies en regelgeving gebaseerd zijn, niet toereikend zijn.

De complexiteit van de warmtetransitie, die ook wel de grootste verbouwing van Nederland ooit wordt genoemd, is groter dan we vaak vermoeden. Die complexiteit is er voor de individuele woningeigenaar, maar ook de gemeente, die de regierol heeft gekregen om het proces in goede banen te leiden.

In dit speelveld wil de gemeente een volgende stap zetten. In de voorgaande jaren lag het accent van ons beleid vooral op bewustwording en kennisoverdracht. Dit was voor een deel van de woningeigenaren (waarschijnlijk met voldoende financiële middelen) voldoende om een aantal maatregelen te nemen, vaak het laaghangende fruit.

De uitdaging die nu wacht is om de groep te bereiken, die – ongeacht de reden – nog geen maatregelen heeft genomen. Door met hen een begaanbare route uit te stippelen die het voor hen mogelijk maakt om hun huis te verduurzamen en daarmee ongevoelig te

worden voor stijgende energieprijzen, brengen we ons doel, een energieneutraal Bronckhorst dichterbij.

Aandacht voor bewustwording en kennis blijft nodig maar het accent zal meer nu meer komen te liggen op het begeleiden van mensen, op het maken van uitvoerbare plannen en het creëren van maatwerkoplossingen (“wat niet mogelijk lijkt, toch mogelijk maken”).

3. Doel van de herijkte Routekaart en de Strategie om dit doel te bereiken

3.1 Herformulering van het doel

Op grond van de analyse van de opgaven (hoofdstuk 1) en de analyse van de huidige maatregelen en randvoorwaarden (hoofdstuk 2) is de haalbaarheid van de huidige algemene doelstelling *energieneutraal in 2030* zeer onzeker.

Het blijven nastreven van dit doel (2030) kan ten koste gaan van de kwaliteit van het uiteindelijke resultaat en het noodzakelijk draagvlak voor de maatregelen in de samenleving. Om doelen te kunnen behalen is meer regie vanuit de gemeente nodig, gebaseerd op duidelijke door de gemeenteraad gestelde kaders. Kaders die zich laten vertalen naar een projectmatige aanpak met heldere doelen, resultaatsafspraken, termijnen en inzicht in personele inzet en kosten.

In plaats van het huidige doel, stellen wij voor om het doel nu te omschrijven als:

“We streven naar een energiesysteem voor Bronckhorst dat zo snel mogelijk na 2030 energieneutraal, aardgasvrij en zelfvoorzienend wordt. Middels lokaal gemeenschappelijk eigenaarschap willen we dat het lokale energiesysteem van iedereen kan worden en dat iedereen de kans krijgt om mee te profiteren”

4. Leidende principes voor de Herijkte Routekaart

De aanleiding voor de Routekaart is dat Bronckhorst energieneutraal wil zijn, om zo een bijdrage te leveren aan de mondiale opgave om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Maar een net zo belangrijk thema in de routekaart is de vraag hoe we energieneutraal willen worden.

In onze omgevingsvisie hebben wij streefbeelden geschetst van hoe Bronckhorst er in de toekomst uit zou moeten zien, en welke waarden daarbij belangrijk zijn. Deze accenten in de omgevingsvisie zijn vertaald naar 5 leidende principes voor de routekaart.

4.1 Invulling geven aan onze omgevingsvisie

Met de herijkte routekaart geven we invulling aan de streefbeelden en richtinggevende uitspraken over energie die in onze omgevingsvisie staan.

De gemeente geeft in de omgevingsvisie 'Bronckhorst 2035: twee keer zo mooi' aan te streven naar:

“Onze karakteristieke gemeenschappen en landschappen staan er in 2035 nóg beter voor”

En naar:

“In [jaar]* is de gemeente Bronckhorst energieneutraal. Dit betekent dat we net zoveel duurzame energie zelf opwekken als we verbruiken. We besparen, waarmee we de nodige opwek beperken. Inwoners, lokale ondernemers en maatschappelijke organisaties leveren een belangrijke bijdrage aan deze gezamenlijke energie-opgave. Zo werken we aan een duurzame en leefbare woon- en werkomgeving, waar iedereen zich thuis voelt en aan mee kan doen.

4.2 Leidende principes in de Herijkte Routekaart

De bovengenoemde passages uit de Omgevingsvisie 2035 hebben we vertaald naar 5 leidende principes, die het fundament vormen voor de manier waarop we de route naar energieneutraal vormgeven.

- I Bijdragen aan Bronckhorst Energieneutraal
- II Bijdragen aan een fossielvrije warmtetransitie
- III Bijdragen aan “Iedereen kan meedoen”
- IV Bijdragen aan “een zelfvoorzienend duurzaam lokaal energiesysteem”
- V Bijdragen aan lokaal eigenaarschap

I. Bijdragen aan Bronckhorst energieneutraal

De essentie van de herijkte kaart is en blijft dat we op het grondgebied van de gemeente Bronckhorst evenveel duurzame energie opwekken als we verbruiken. Dit vraagt van alle inwoners, bedrijven en instellingen dat zij zich blijven inzetten op energie besparen én op het benutten van alle mogelijkheden om energie op te wekken.

De besparing zal vooral zitten in het isoleren van gebouwen, efficiëntere productiemethoden en voertuigen en – hoe moeilijk dat soms ook is – gedragsverandering. Door actief innovaties te volgen en te introduceren in de gemeente, kan energieneutraal gecombineerd worden met modern en competitief.

Het opwekken van duurzame energie kan ook in vele vormen, waarbij een steeds grotere rol voor elektriciteit is weggelegd. Het opwekken van elektriciteit zal plaatsvinden in een mix van kleinschalige gebouw-gebonden opwekmogelijkheden, zoals zonnepanelen en mini-windturbines, en grootschaliger opwekmogelijkheden, zoals grote zonnedaken, zon op veld oplossingen en grotere windmolens. Welke technieken worden toegepast wordt deels bepaald door de verwachte productiekosten en de impact op de omgeving. Door zowel technische innovaties als financiële ontwikkelingen kunnen ook andere technieken interessant worden.

Naast elektriciteit zal een aanzienlijk deel van de energie moeten worden opgewekt in de vorm van warmte (uit de zon of als restwarmte van de industrie) of in de vorm van niet-fossiele gassen in de vorm van bijvoorbeeld biogas. Ook hier is sprake van opwek op kleine en grotere schaal.

In de Verrijkte Routekaart was 2030 het streefjaar om energieneutraal te zijn. Het jaartal 2030 wordt losgelaten, maar de ambitie om die zo snel mogelijk na 2030 te realiseren niet. Dit betekent dat we alle kansen die we zien moeten benutten.

II Bijdragen aan een fossielvrije warmtetransitie

Binnen het totale energiegebruik binnen de gemeente is de warmtevoorziening van woningen, overige gebouwen en bedrijven het grootste component. Binnen de totale energietransitie is de warmtetransitie de omschakeling naar energiezuinige, verduurzaamde gebouwen, die voor hun resterende warmtevoorziening geen gebruik meer maken van fossiele brandstoffen.

Hoe beter het energiezuiniger maken van de gebouwen lukt, des te lager is de vraag naar lokale energiebronnen. Hetzelfde geldt voor de mate waarin warmte rechtstreeks of indirect uit zonlicht, de buitenlucht of de bodem gehaald wordt. Door heel goed te isoleren of warmte te bufferen kan ook voorkomen worden dat er in koude periodes een heel hoge piek in de elektriciteits- of gasvraag ontstaat. Tot slot is ook het duurzaam voorzien in de koelvraag van woningen of gebouwen een opgave binnen de warmtetransitie¹¹.

III Bijdragen aan “Iedereen kan meedoen”

Energie is voor veel inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties één van de grootste kostenposten. Prijsstijgingen, zeker onverwachte prijsspieken, zijn belangrijke veroorzakers van armoede en faillissementen en gaan bij maatschappelijke organisaties vaak ten koste van het dienstenaanbod of de kwaliteit. Voor anderen, die energie over hebben is energie juist een verdienmodel.

Daarom zijn er nu grote verschillen. Woningeigenaren en bedrijven die fors geïnvesteerd hebben in bijvoorbeeld isolatie of zonnepanelen, hebben veel minder last van prijschommelingen dan hen die dat niet hebben gedaan. Sommige investeerders in energieprojecten, hebben zelfs sterk geprofiteerd van de prijschommelingen.

Het sleutelwoord daarin is “investeren”. Om naar de gewenste energieneutrale samenleving te komen, zal er door (bijna) iedereen fors geïnvesteerd moeten worden. Dat kan of durft niet iedereen. Samen met de stijgende energieprijzen versterkt dit de

¹¹ Airconditioners en ventilatoren veroorzaken in warme periode een grote elektriciteitsvraag. Door beter isoleren, beplanting en zonwering kan een woningeigenaar het opwarmen van de woning vertragen. Door de warmte met het ‘omgekeerde’ verwarmingssysteem (passieve koeling) af te voeren en op te slaan voor de winter, slaan we 2 vliegen in een klap. Hierdoor kan de opgeslagen warmte in de winter hergebruikt worden en is er minder energie nodig is.

financiële ongelijkheid. Voor een groep woningeigenaren of bedrijven geldt, dat door de hogere energiekosten de financiële buffer krimpt, die gebruikt had kunnen worden voor verduurzaming van de woning. Bij deze financiële onzekerheid durven mensen en bedrijven vaak ook weer niet te lenen en blijven ze kwetsbaar voor hogere prijzen. Wie wel heeft geïnvesteerd is, zal het effect van de prijsstijging minder voelen en er mogelijk zelfs aan verdienen.

De uitdaging voor de energietransitie is te zorgen dat iedereen kan investeren in zowel de verduurzaming van de woning én kan participeren in de lokale opwek van energie. In dat geval is energie geen financieel risico meer.

IV Bijdragen aan een lokaal zelfvoorzienend energiesysteem

De energievoorziening verandert van grootschalig en ver weg, naar kleinschaliger en 'om de hoek. De energiemarkten hebben laten zien wat hun grillige karakter betekent voor onze inwoners en bedrijven. Daarom zetten we in op het ontwikkelen van een lokaal energiesysteem, waar de in Bronckhorst geproduceerde energie ook zo veel mogelijk lokaal weer afgezet kan worden.

In een situatie waarin we in Bronckhorst voldoende energie opwekken om in de eigen energievraag te voorzien én deze energie beschikbaar hebben op de momenten dat we het nodig hebben, zijn we een zelfvoorzienende gemeente of energiegemeenschap. We zijn dan onafhankelijk van invloeden, die nu tot de prijsschommelingen en angst over leveringszekerheid leiden.

Onze gemeente kan pas zelfvoorzienend worden als er ook vormen van energieopslag worden ingepast in het energiesysteem. Dit komt doordat straks een groot deel van de energie uit weersafhankelijke energiebronnen komt. Naarmate we meer gebruik maken van de zon, moeten we bijvoorbeeld het verschil in elektriciteitsgebruik tijdens de dag en tijdens de nacht, en het verschil tussen het verbruik in de zomer en in de winter, overbruggen.

Om zelfvoorzienend te kunnen worden, moeten we naar alle aspecten in samenhang kijken. Dus de samenhang in zowel de productie, de vraag als de tijdelijke opslag. En de samenhang in de leidingen en kabels die vraag en aanbod met elkaar verbinden.

Waar in het huidige marktmodel het energiesysteem in Nederland wordt gestuurd door enkele grote netbeheerders, enkele grote energiebedrijven en de energiemarkt met de Rijksoverheid als toezichthouder, kan het nodig zijn om voor een zelfvoorzienend lokaal energiesysteem deze taken lokaal te vervullen.

De belangrijkste doelen die we met een zelfvoorzienend energiesysteem voor ogen hebben, is een leveringszekerheid die meegroeit met Bronckhorst, een optimaal gebruik van de energie die we opwekken binnen de gemeente en een stabiele prijs voor deze energie. Hierdoor weten zowel

leveranciers als afnemers waar ze aan toe zijn. De prijs voor energie zal in dit energiesysteem niet altijd lager zijn dan in de markt. We verwachten echter, dat over wat langere perioden, deze prijs lager kan liggen omdat we vraag en aanbod beter op elkaar kunnen afstemmen.

De overgang naar een lokaal zelfvoorzienend energiesysteem is een proces. De regelgeving in Nederland wordt begin 2024 afgestemd op meer zelfvoorzienende systemen. Daarnaast is het van belang om een link te behouden met het hoogspanningsnet, om te voorkomen dat er 'gaten' in de energievoorziening kunnen vallen. Het blijft wenselijk zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande infrastructuur en regelgeving.

V Bijdragen aan lokaal zeggenschap en lokaal eigenaarschap

Om het lokale energiesysteem ook "van de samenleving" te laten zijn is het van belang dat het ook zo ervaren wordt. Om dit gevoelde eigenaarschap te ondersteunen, willen wij ervoor zorgen dat de (juridische) zeggenschap over het lokale energiesysteem bij de lokale samenleving komt te liggen. Dit willen we bereiken door een programma van eisen op te stellen waarin we borgen dat het lokale energiesysteem werkt volgens een maatschappelijk participatiemodel: lokaal-voor-lokaal. Inwoners en bedrijven bieden we de gelegenheid mee te denken over varianten van het participatiemodel lokaal-voor-lokaal.

We willen de samenleving betrekken bij maatschappelijke keuzes die we dan kunnen maken. Bijvoorbeeld om voor bijzondere kwetsbare groepen lagere energieprijzen te hanteren en daarmee een lager rendement voor lief te nemen. We willen de lokale samenleving ook betrekken bij de vraag hoe zij mede-eigenaar kunnen worden van het energiesysteem en hen meenemen in de invloed die zij dan op het energiesysteem krijgen¹².

Eigenaarschap betekent ook risico lopen, zowel voor de gemeente als voor lokale inwoners en bedrijven. Bij de uitwerking van dit thema zal risicomanagement een belangrijke rol spelen om een goede balans te vinden tussen eigenaarschap, zeggenschap, terugvloeiën van het rendement en risico.

Het gaat daarbij over keuzes zoals lagere prijzen of marges ten bate van doelgroepen. En over keuzes over vormen om als lokale samenleving mede-eigenaar te worden van energie-opwek en-opslag installaties. Tot slot borgen we dat het zeggenschap bij belangrijke beslissingen daar komt te liggen waar het maatschappelijk belang het best gediend wordt. Dit kan de gemeente zelf zijn of een nog op te richten organisatie. Door als gemeente regie te pakken op het lokale energiesysteem, creëren we een betrouwbaar

¹² Als mede-eigenaren kunnen ze afweging maken tussen een hoger financieel rendement en bijvoorbeeld minder hinder door slagschaduw of geluid in de nacht.

kader voor lokale investeringen in energie-afname, -opwek en -opslag, en stimuleren zo lokale participatie in de energietransitie.

De meerwaarde van een lokaal energiesysteem, inclusief energieprojecten, is meer dan een rendement op aandelen of rente op leningen. We hebben de verwachting dat het lokale energiesysteem een lagere en vooral stabielere lokale kostprijs gaat geven, en dat er daardoor ruimte is voor zowel lagere consumententarieven als een hogere toeleveringsvergoeding voor lokale energie-opwek. Dit draagt stevig bij aan meer bestaanszekerheid voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de gemeente. Ook borgen we dat revenuen meer lokaal blijven.

Een belangrijke sleutel is dus wel dat we laten zien waarvoor we onze zeggenschap inzetten en waar de geldstromen heen vloeien.

5. Een strategie met 4 uitvoerende sporen en een stevig randvoorwaardelijk fundament

5.1 Strategie

Het is en blijft een heel belangrijk uitgangspunt om de energietransitie zo veel mogelijk voor, met en door de samenleving uit te voeren. Dit is een reden om bijvoorbeeld in te zetten op de Dorps Energie Processen en daarin goed af te stemmen op wat past bij de wensen en kenmerken van de dorpen en buurtschappen.

Er zijn echter ook opgaven die door de aard of complexiteit zich minder goed lenen voor een “aanpak van onderaf”. Zo heeft de gemeente in de Regionale Energie Strategie Achterhoek toegezegd om een bijdrage te leveren aan de regionale opgave van 1350 GWh/jr. grootschalige duurzame elektriciteit in 2030¹³ en de inbreng van zoekgebied B in Eldrik voor windenergie. Om deze enorme opgave met een harde deadline te kunnen realiseren is een actievere rol van de gemeente nodig en moeten we de geldende beperkende randvoorwaarden tegen het licht houden.

De strategie van de gemeente is daarom om zowel in te zetten op het stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving, via met name de Dorps Energie Processen, als zelf de regie en het initiatief te nemen waar dit wenselijk wordt geacht¹⁴.

De herijkte routekaart wordt geen spoorboekje vanaf nu tot aan de eindbestemming. Daarvoor is de toekomst nog te onzeker en zouden we geen recht doen aan het uitgangspunt om de samenleving uit te nodigen zelf initiatieven in te brengen. *In de metafoor van een meerdaagse wandeltocht, beschrijven we de eerste etappe en stippelen gedurende deze etappe de volgende etappe uit.*

¹³ Het aandeel van Bronckhorst in deze totale opgave is nog niet bestuurlijk vastgesteld, maar de inbreng van Eldrik als zoekgebied is geraamd op 54 GWh/jr. Mogelijk komt hier in RES 2.0 nog een extra opgave bij omdat in RES 1.0 nog niet de gehele regionale opgave was gealloceerd naar de gemeenten.

¹⁴ Voor alle duidelijkheid: ook dan wil de gemeente de lokale gemeenschap zo actief mogelijk betrekken bij de vormgeving en totstandkoming van de projecten.

5.2 De sporen van de Strategie

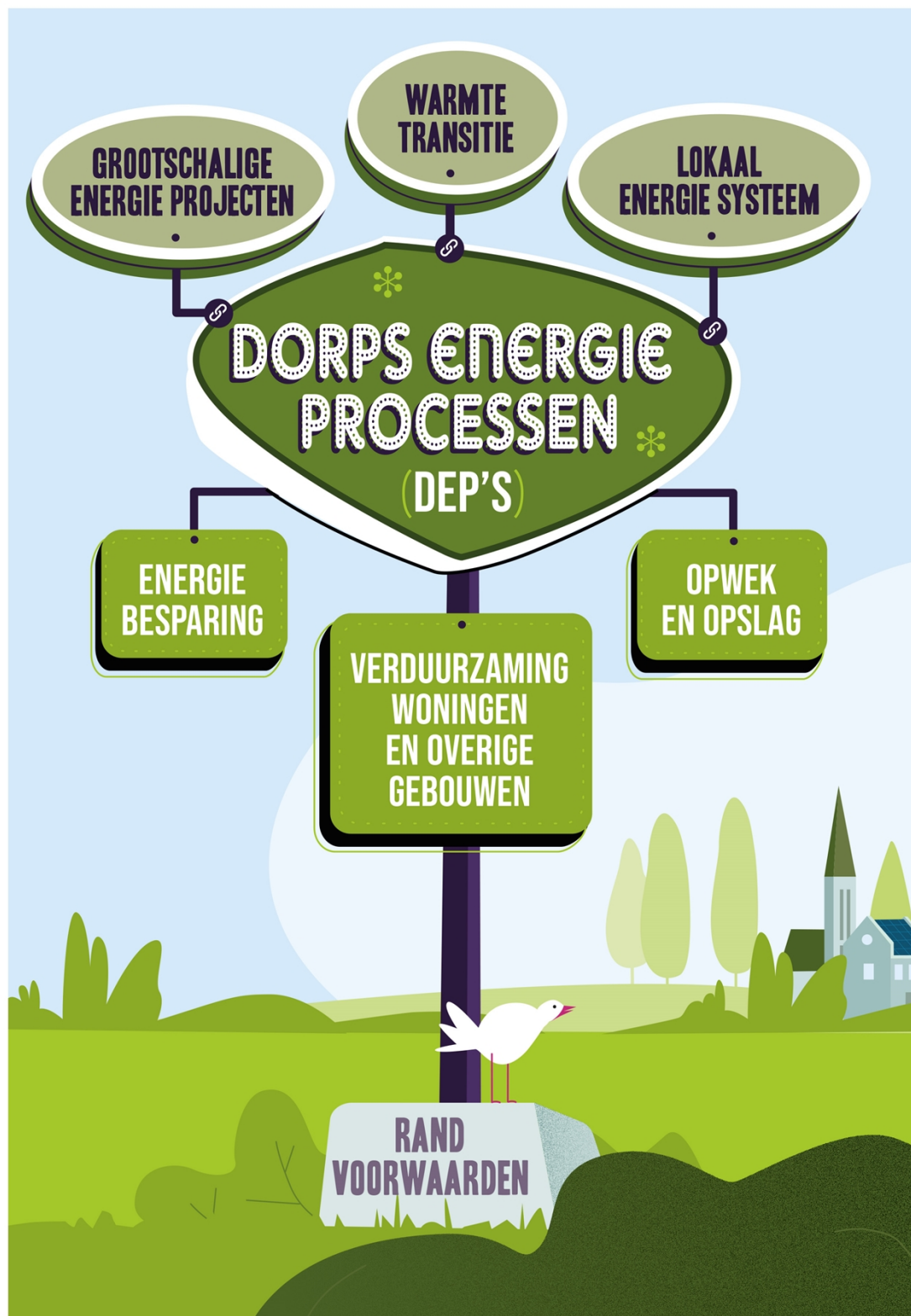
De eerste etappe in de herijkte routekaart bestaat uit 4 parallelle uitvoerende sporen,

- Regie op Dorps Energie Processen (hoofdstuk 6)
- Regie op de lokale warmtetransitie (hoofdstuk 7)
- Regie op het lokale energiesysteem (hoofdstuk 8)
- Regie op grootschalige energieprojecten (hoofdstuk 9)

Elk uitvoerend spoor is een deelprogramma binnen het Omgevingsprogramma Energietransitie. Tegelijkertijd zijn alle sporen met elkaar verbonden en vaak ook van elkaar afhankelijk.

Naast de vier uitvoerende sporen starten we een apart deelprogramma Ondersteunende randvoorwaarden (hoofdstuk 10). Met de ondersteunende randvoorwaarden proberen we de energietransitie te versnellen en zo te sturen dat de 5 leidende principes hun weg vinden in het toekomstige lokale energiesysteem.

6 (Regie op) Dorps Energie Processen

6.1 Doelstelling

Het doel van het werken via Dorps Energie Processen is dat de inwoners, ondernemers en andere stakeholders in een dorp of buurtschap zelf de ideeën voor een energie neutrale samenleving ontwikkelen en realiseren. Hierdoor ontstaat een grote betrokkenheid en tevredenheid bij de betrokken partijen.

Daarnaast is de gemeente afhankelijk van de actiebereidheid van de inwoner achter de eigen voordeur, om haar doelstellingen te realiseren. Het DEP zet in op het maximaal betrekken en stimuleren van inwoners in het nemen van energiebesparende maatregelen, energieopwekking en -opslag.

6.2 Beoogde effecten

Het kunnen benutten van de energie en kwaliteiten in de verschillende dorpsgemeenschappen.

Het uiteindelijk sneller en met minder weerstand realiseren van projecten, die bijdragen aan een energieneutraal en zelfvoorzienend energiesysteem. We beogen uiteindelijk meer tevreden inwoners, maatschappelijke voorzieningen en bedrijven met een lagere energierekening.

6.3 Kanttekeningen

Ieder dorpsgemeenschap is anders en vraagt een 'eigen' Dorps Energie Proces. Natuurlijk kan er geleerd worden van de ervaringen in andere dorpen, maar elk Dorps Energie Proces vraagt om een eerste fase waarin de deelnemers elkaar moeten leren kennen en waarin mensen hun eigen ideeën willen inbrengen. Het is belangrijk om Dorps Energie Processen dus niet te zien als projecten waar je met standaard instrumenten dezelfde uitkomsten zal krijgen.

6.4 Schets van het gewenste eindbeeld

Het ideaalbeeld van de Dorps Energie Processen is dat elk “dorp”¹⁵ samen onderzoekt wat er nodig is om zelf energieneutraal te worden en daarbij ook kijkt hoe de lusten en de lasten van het lokale energiesysteem zo eerlijk mogelijk verdeeld worden. Het “dorp” maakt met de gemeente afspraken over doelen, eigen inbreng en ondersteuning door de gemeente.

De afspraken tussen het “dorp” en de gemeente worden vastgelegd in een Dorps Energie Plan met de thema’s die het dorp zelf oppakt en het tijdsplan waarop het dorp de doelen wil bereiken. Voor de thema’s die het dorp niet zelf wil oppakken, neemt de gemeente de regie voor een aanpak, waarbij het “dorp” wel goed betrokken wordt.

Als de resultaten van een Dorps Energie Proces achterblijven, overleggen wij met de dorpsgemeenschap hoe de resultaten verbeterd kunnen worden.

Een Dorps Energie Proces is in de meeste gevallen een langdurig proces met tenminste 4 fases: initiatieffase, verkennende fase met community building, thematische planvorming en uitvoering van de plannen. Het is ook een zich herhalend proces, omdat nooit alle inwoners gelijktijdig aan de slag gaan. Als een Dorps Energie Proces start blijft de gemeente ook aan dit proces verbonden totdat de doelstelling gehaald is.

Om de Dorps Energie Processen goed te kunnen ondersteunen hebben wij een voorkeur voor één overkoepelend Dorps Energie Proces per grotere kern, met deelprocessen per buurt of omliggend buurtschap. Als een buurt of een buurtschap een sterke samenhang of identiteit heeft kan ook op dat schaalniveau gestart worden.

Het is de aard en cultuur van de wijk die bepaalt hoe het Dorps Energie Proces eruit gaat zien. Ieder Dorps Energie Proces is daarom maatwerk, dat wij als gemeente zo goed mogelijk proberen te faciliteren.

Wij stimuleren bij elk Dorps Energie Proces dat er een formele organisatie wordt gevormd in de vorm van een kernteam, en dat dit kernteam kan bouwen aan een informele organisatie om zo veel mogelijk mensen actief te kunnen benaderen en betrekken.

Onze gedachte achter de Dorps Energie Processen is dat de afstand tussen de projectorganisatie en de inwoners klein is. Door te investeren in persoonlijk contact tussen

¹⁵ In de context van Bronckhorst kunnen dit zowel dorpen als buurtschappen zijn. Ook een grotere buurt zou een apart Dorps Energie Proces kunnen rechtvaardigen.

dorpsgenoten, verwachten we een grote betrokkenheid en deelname aan activiteiten. Ook ontstaat er sneller een beeld waarom mensen wel of niet deelnemen aan de activiteiten in het Dorps Energie Proces. Persoonlijk contact kan mensen ook over de streep trekken om toch aan de slag te gaan met bijvoorbeeld de verduurzaming van de woning en dan eventueel gebruik te maken van de instrumenten, die de gemeente (deels via het Energieloket Achterhoek) organiseert, zoals “een isolatietrein”, “een ontzorgingsaanpak” of “collectieve inkoop”.

Het werkterrein van de Dorps Energie Processen is de energietransitie in brede zin. We hebben wel de verwachting dat de Dorps Energie Processen in ieder geval de verduurzaming van de woningen, maatschappelijke gebouwen en bedrijven oppakken, omdat dat vrijwel alle inwoners aangaat. Het is verder aan de Dorps Energie Processen om daar andere thema's en activiteiten aan toe te voegen.

6.5 Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes

- a) De Dorps Energie Processen zijn de leidende benadering van de energietransitie binnen Bronckhorst.
- b) Er zijn nu dorpsprocessen in Keppel-Eldrik en Steenderen.
- c) We leggen de afspraken tussen de dorpsgemeenschap en gemeente vast in een Dorps Energie Plan. Dit plan bevat afspraken over de aard en duur van de ondersteuning door de gemeente, bindende afspraken over de energiedoelen die nagestreefd worden en een plan van aanpak met een aantal uitvoeringsprojecten voor energiebesparing, de verduurzaming van de woningvoorraad, energieopwekking en energieopslag¹⁶.

6.6 Voorgestelde bestuurlijke keuzes

- A. We faciliteren jaarlijks 2 à 3 nieuwe Dorps Energie Processen¹⁷, volgens het principe “wie het eerst de energie voelt om een Dorps Energie Proces te starten, wie het eerst maalt”. Voor 2024 zijn dit Vorden en Olburgen/Rha. We verkennen of we het “wijk van de toekomst” project in de Bloemenbuurt in Zelhem een vervolg kunnen geven in de vorm van een Dorps Energie Proces.

¹⁶ Deze afspraken worden tenminste één keer per jaar geactualiseerd.

¹⁷ Dit aantal is gebaseerd op wat we organisatorisch denken te kunnen faciliteren. Mochten er veel meer aanvragen komen, beraden we ons of er een vorm is waarbij er meer dorpen aan de slag kunnen met een Dorps Energie Proces. Dit vraagt wel extra personele en financiële middelen.

6.7 Indicatieve tijdlijn

	Voor 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Na 2030
DEP Tranche 2023									
DEP Tranche 2024									
DEP Tranche 2025									
.....									

Roze = community building en voorbereiding maatregelen Paars = uitvoering maatregelen en evaluatie voor volgende tranches

7 (regie op) de Warmtetransitie

7.1 Doel

Ons doel met de Warmtetransitie is om de (energetische) kwaliteit van de woningvoorraad en bedrijfsgebouwen zo goed te verbeteren dat de energie die nodig is om de woningen en bedrijfsgebouwen te verwarmen geminimaliseerd wordt, zonder het comfort te verminderen. Hiermee en door het bieden van goede alternatieven willen we het ook voor iedereen mogelijk maken om van het aardgas af te gaan.

Een maatschappelijk doel is dat we de kans op energiearmoede verkleinen. Als we de energievraag drastisch kunnen verkleinen, zullen zelfs sterk stijgende energieprijzen de koopkracht van de inwoners nauwelijks schaden. Door te zorgen dat de investeringen voor de verduurzaming van de woning voor iedereen haalbaar zijn combineren we onze klimaatdoelen met bestaanszekerheid.

In deze Herijkte Routekaart beschrijven we de thema's die we in het Project Verduurzaming Woningbouw willen gaan uitwerken.

7.2 Beoogde effecten

In de Transitievisie Warmte 1.0 (2021) heeft de gemeente zich de volgende doelen gesteld voor 2030 (of zo snel mogelijk daarna):

- 10 buurten of kernen starten met een buurtaanpak om aardgasvrij Ready te zijn¹⁸.
- 30% van de gebouwde omgeving is aardgasvrij ready.
- 90% van alle woningeigenaren zijn begonnen met het verduurzamen van hun woning.
- 100% van al het gemeentelijk vastgoed is aardgasvrij.

Door de energiecrisis van 2022 is daaraan toegevoegd:

- Het tegengaan van energiearmoede en daarmee het versterken van de bestaanszekerheid.

In deze herijkte routekaart voegen wij hieraan toe:

- We gaan samen met de dorpen aan de slag met Dorps Energie Plannen (zie hoofdstuk 6) zodat uiteindelijk iedere woningeigenaar de mogelijkheid heeft om samen met

¹⁸ De buurtaanpakken zullen vanaf 2023 vooral plaatsen vinden binnen de Dorps Energie Processen.

dorpsgenoten te leren hoe de woning verduurzaamd kan worden en van het aardgas af kan én om dat vervolgens ook te doen.

- We erkennen dat een verduurzamingsproces vaak complexer is dan het lijkt. Daarom bieden we straks iedereen de mogelijkheid om zich bij de verduurzaming van de woning te laten begeleiden bij hun verduurzamingsreis¹⁹, van advies tot desgewenst de oplevering van de werkzaamheden, juist ook als het lastig wordt²⁰.
- We bereiden woningeigenaren voor op de stap van aardgasvrij-ready naar aardgasvrij en kijken ook naar de gevolgen als iedereen in relatief korte tijd de stap zou maken. We onderzoeken samen met woningeigenaren de alternatieven voor de aardgas-cv²¹ en kijken daarbij naar de betaalbaarheid, de technische inpasbaarheid in de woning, de invloed op de netcongestie, de gevoeligheid voor hoge energieprijzen op koude of heel hete dagen²², de mogelijkheden om warmte in de zomer op te slaan voor de winter en de combinaties met koelen. Met als beoogd effect comfortabele woningen tegen aanvaardbare energiekosten. De energiesector is een innovatieve sector en we kijken hoe we die innovaties op een verantwoorde manier een plek kunnen geven in de verduurzaming van de woningvoorraad.

7.3 Kanttekeningen

Het aardgasvrij-ready, of aardgasvrij maken van een woning of gebouw, is in de praktijk vaak veel ingrijpender dan het lijkt. Hoe goed we als gemeente ook proberen woningeigenaren te ontzorgen, zo'n proces levert onzekerheid op, ook omdat techniek, regels en subsidies voortdurend veranderen. Dit vraagt veel van het doorzettingsvermogen van mensen.

Hierbij lijkt het vaak om techniek te gaan, maar daar zit vaak niet de reden dat woningeigenaren afhaken of uitstellen. Om de warmtetransitie te versnellen zal er ruimte moeten zijn voor "de menselijke kant" van het proces. Harde deadlines en kortlopende campagnes zijn in het verleden meestal niet effectief gebleken.

¹⁹ Dit noemen we ook wel 'de klantreis'.

²⁰ Dit kan een proces van enkele weken zijn, maar meer waarschijnlijk is het dat het maanden of zelfs jaren gaat duren.

²¹ In de Transitievisie zijn we ervan uitgegaan dat het gros van de woningen en bedrijven overgaan naar een individuele all-electric oplossing (warmtepomp). Inmiddels is er meer inzicht op de consequenties van deze keuze op bijvoorbeeld de netcongestie of de impact van de buitenunits op de leefomgeving. Ook blijken er nu ook alternatieven te zijn die mogelijk ook interessant kunnen zijn in (delen van) Bronckhorst.

²² Er is een trend naar dynamische energieprijzen. Dan is het aantrekkelijk om geen grote energievraag te hebben op de momenten dat de energieprijzen hoog zijn.

7.4 Schets van het gewenste eindbeeld

In het gewenste eindbeeld zijn bijna alle²³ woningen en bedrijfsgebouwen zodanig verduurzaamd dat ze in de winter verwarmd kunnen worden met lage temperatuur verwarming. Daarbij is aardgas als warmtebron vervangen door de zon, door elektriciteit en/of een niet-fossiel gas, zoals biogas of waterstof. Door de isolatie maar ook door opslag van warmte(bronnen) leiden koude periodes niet tot extreme pieken in de energievraag. In de zomers, die naar verwachting steeds warmer worden, zorgen zowel isolatie als het 'verwarmingssysteem' voor verkoeling van de woning, zonder de elektriciteitsvraag te laten pieken.

Maar vooral zijn energie en de hieraan verbonden kosten niet meer iets waar mensen wakker van hoeven te liggen.

Om bij het gewenste eindbeeld te komen zal er veel aandacht moeten zijn voor de mensen en bedrijven die nu op achterstand staan en die misschien wel willen, maar niet kunnen aansluiten. Dit vraagt gerichte ondersteuning, solidariteit en noaberschap. Dit is ook een van de redenen om de warmtetransitie deels "uit te rollen" onder de paraplu van de Dorps Energie Processen.

Naast de aandacht voor de huizen en woningen is er aandacht voor de meest duurzame warmtebronnen en opslagmogelijkheden om warmte uit de zomer in de winter te kunnen gebruiken.

De warmtetransitie staat niet op zich en de invloed van de buitenwereld is moeilijk te controleren. Dit betekent dat we actief in contact moeten blijven met onze inwoners om met hen te bepalen hoe we op ontwikkelingen van buiten reageren en zorgen dat we steeds keuzes maken die de warmtetransitie vooruithelpen.²⁴

²³ Er zullen altijd huizen of gebouwen blijven die niet tegen aanvaardbare kosten verduurzaamd zullen kunnen worden. Deze huizen zullen dan ook hoge energiekosten blijven houden.

²⁴ Bijvoorbeeld: actief promoten om over te stappen op een warmtepomp terwijl het elektriciteitsnet vol zit, is vragen om problemen. Dan is vertragen beter en gefaseerd als er weer ruimte op het elektriciteitsnet komt de overstap naar aardgasvrij te maken.

7.5 Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes

- a) We hebben in 2021 de Transitievisie Warmte vastgesteld met daarin de doelen zoals verwoord in paragraaf 7.3.
- b) De Dorps Energie Processen zijn een belangrijk platform voor het werken aan de warmtetransitie binnen Bronckhorst²⁵.
- c) De dorpsgemeenschappen van Keppel-Eldrik en Steenderen werken nu in een Dorps Energie Proces aan de verduurzaming en energietransitie van hun dorp en buurtschap.
- d) We hebben gezorgd dat er een loket is waar woningeigenaren en bedrijven informatie, advies en ondersteuning kunnen krijgen en er is een generieke ondersteuning met informatie voor woningeigenaren via Energieloket Achterhoek en voor bedrijven via DO-A (Duurzaam Ondernemers Centrum-Achterhoek).
- e) De energietransitie voor bedrijven is een onderdeel van het Programma Werklocaties (in Bijlage 3 is een beknopte opsomming van de activiteiten die in dit programma uitgevoerd zullen worden).
- f) Voor energiearmoede hebben we een specifieke aanpak gericht op bestaanszekerheid.
- g) We starten een ontzorgingsaanpak voor eigenaren van vrijstaande woningen in het buitengebied, met als neven doel om ook een aantal maatschappelijke kwaliteiten in het buitengebied te versterken.

Het buitengebied zien we als een groot apart gebied met eigen problematieken die een eigen aanpak vraagt. De huizen zijn vaak veel groter, de investeringen zijn hoger en er is maatwerk per erf en woning nodig om te komen naar goed geïsoleerde, energieneutrale en aardgasvrije woning. De meekoppelkansen liggen hier op het gebied van het tegengaan van eenzaamheid, het tegengaan van verrommeling, het verwijderen van asbest, en het tegengaan van armoede, alsmede het beperken van het risico op ondermijning. In het buitengebied liggen meer dan 3000 woningen met een woonbestemming en meer dan 750 woningen met een agrarische bestemming. Voor de uitvoering van deze aanpak is een bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds aangevraagd.

²⁵ In ieder geval voor de woningvoorraad. Voor de bedrijfsgebouwen wordt mogelijk een andere insteek gekozen

7.6 Voorgestelde bestuurlijke keuzes

A. We ontwikkelen een intensieve ontzorgingsaanpak voor woningeigenaren die vastlopen in hun verduurzamingsproces.

In de praktijk vinden veel woningeigenaren het lastig om de juiste stappen te zetten om hun woning goed te isoleren en energieneutraal en aardgasvrij, of aardgasvrij-ready te maken. Er zijn verschillende momenten in het proces, waardoor zij afhaken, of onvoldoende of de verkeerde maatregelen nemen. De gemeentelijke aanpak voorziet in gerichte begeleiding bij zowel het maken van een verduurzamingsplan als de uitvoering van het plan. Bij het ontwikkelen en testen van deze aanpak willen we samenwerken met de lopende Dorps Energie Processen. Hiermee kan het ook een instrument worden dat de Dorps Energie Processen kunnen inzetten om dorpsgenoten over de streep te trekken.

B. We verkennen kansrijke alternatieven om van het aardgas af te gaan en de kansen voor seizoensopslag van warmte.

Naarmate meer woningeigenaren aan de slag gaan met de verduurzaming van hun woning, zullen zij ook vaker de vraag gaan stellen hoe ze de woning ook van het aardgas af kunnen halen. Door op korte termijn een goed beeld te kunnen schetsen van de opties die er zijn, kunnen de woningeigenaren beter beslissen welke opties voor hen aantrekkelijk zijn. Als dat een collectieve oplossing is, vragen zij zich wellicht af hoe zijn met hun burens in gesprek kunnen gaan om samen zo'n collectieve aanpak uit te werken. Een Dorps Energie Proces kan hierbij behulpzaam zijn.

7.7 Indicatieve tijdlijn

	Voor 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Na 2030
Energiearmoede									
Buitengebied									
Ontzorgingsaanpak									
Alternatief aardgas									
Loketten									

Roze = projectvoorbereiding Paars = projectuitvoering

8 Regie op het lokale energiesysteem

8.1 Doel

Het primaire doel van dit spoor is om te zorgen dat de energievoorziening meegroeit met de ontwikkeling van Bronckhorst en zo mogelijk zelfs een stimulans is voor de maatschappelijke en economische ontwikkeling van Bronckhorst. Sleutelwoorden zijn leveringszekerheid, beschikbare infrastructuur en stabiele prijzen.

Het secundaire doel is dat we het energiesysteem in Bronckhorst zo organiseren dat we de op te wekken en te gebruiken energie lokaal balanceren én zorgen dat de baten van het systeem zo veel mogelijk terugvloeien binnen Bronckhorst.

8.2 Beoogde effecten

Met het lokale energiesysteem beogen we dat op de schaal van Bronckhorst het aanbod en de vraag naar energie zo aan elkaar verbonden worden, dat de energietransitie versneld kan worden en de samenleving een betrouwbare duurzame energievoorziening krijgt tegen voorzienbare stabiele kosten.

8.3 Kanttekeningen

De realisatie van lokale energiesystemen komt in Nederland door netcongestie en hoge energieprijzen in een versnelling. We zien dat maatschappelijke organisaties hier een rol in pakken, om de nutsfunctie van onze energievoorziening te borgen. Dit heeft tot gevolg dat de landelijke overheid begin 2024 de regelgeving hierop aan zal passen.

Met onze pilot in Steenderen²⁶ spelen we in op deze ontwikkeling. We zijn de eerste gemeente in Nederland die een lokale energiegemeenschap wil realiseren, waarin zowel bedrijven, bewoners en maatschappelijke organisaties met elkaar in één systeem lokaal energie balanceren. In de opstartfase kan nog een verschil zitten tussen het in Bronckhorst gewenste systeem en wat er landelijk al is toegestaan. De realisatie van het lokale energiesysteem is een proces, waarin we met de provincie en de nationale overheid samen zullen moeten werken om het wensbeeld mogelijk te maken.

Voor het lokale energiesysteem is het niet zo dat we een volledig nieuw energienet gaan aanleggen, maar zoveel mogelijk gebruik willen maken van de bestaande elektriciteits- en gasinfrastructuur. Liander is in het integraal programmeren hiervan voor ons een heel belangrijke partner.

²⁶ De pilot beoogt een integrerende gebiedsontwikkeling in Steenderen en omgeving.

De ambitie om een lokale gemeenschap te vormen rond het zelfvoorzienend lokaal energiesysteem ligt dicht bij de belevingswereld van bewoners dan het huidige energiesysteem. Het vergt goede communicatie en een aantrekkelijke boodschap om met inwoners en producenten contracten af te sluiten voor het lokale energiesysteem.

8.4 Schets van het gewenste eindbeeld

In het eindbeeld wordt de energie in Bronckhorst opgewekt door grote en kleine duurzame productie-installaties, die hun energie leveren aan lokale afnemers. Het lokale systeem brengt de energiestromen van afnemers en gebruikers met elkaar in balans. Deze aanbieders en afnemers delen met het lokaal energiesysteem hun energiedata zodat het lokale energiesysteem continu kan kijken of vraag en aanbod op elkaar aansluiten. Bij een overschot kijkt het systeem waar en in welke vorm de overtollige energie kan worden opgeslagen, en bij een tekort waar de energie onttrokken kan worden²⁷.

De essentie van het lokale energiesysteem is dat de (grotere) productie- en opslagfaciliteiten ten dienste staan van het lokale energiesysteem. Dit kan in de vorm van eigendom, langlopende contracten of vergunningsvoorwaarden.

Waar mogelijk en nuttig is de infrastructuur, de kabels en de leidingen, in eigendom of beheer van het lokaal energiesysteem. Hierdoor kan gericht geïnvesteerd worden, om netcongestie te voorkomen. Mocht netcongestie in de opstartfase of bij incidenten optreden dan kan met aanbieders en vragers van energie worden afgesproken, hoe problemen voorkomen kunnen worden. Het hebben van een eigen semi-gesloten elektriciteitsnet biedt op dat moment ook voordelen voor het balanceren van vraag en aanbod. Alleen het saldo dat niet opgeslagen of onttrokken kan worden, hoeft geleverd of gekocht te worden op het landelijke elektriciteitsnet. Bij de huidige fiscale regels is er dan ook een voordeel als alleen over het saldo van vraag en aanbod energiebelasting hoeft te worden betaald.

Een goed werkend, lokaal energiesysteem biedt de deelnemers stabiele en gunstige tarieven. Omdat de investeringen ook overwegend in lokaal eigendom zijn blijven de opbrengsten van het systeem grotendeels in Bronckhorst.

We zien het lokale energiesysteem als een vliegwiel voor maatschappelijke gebiedsontwikkeling, te beginnen in Steenderen en uit te breiden naar heel Bronckhorst.

²⁷ Het is daarmee een semi-gesloten systeem, dat het gebruik van het hoogspanningsnet en andere landelijke energie-infrastructuur minimaliseert.

8.5 Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes

- a) We nemen deel aan de Town Deal Sterke Streken van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties voor het verkennen van een lokale energiegemeenschap in Steenderen en omstreken.

8.6 Voorgestelde bestuurlijke keuzes

- A. We werken de pilot in Steenderen uit tot een plan van aanpak voor een lokaal energiesysteem voor (uiteindelijk) heel Bronckhorst.

Als uitvloeisel van de Town Deal wordt er aan de hand van een aantal concrete cases gekeken hoe door het koppelen van enkele bestaande en nieuwe energiebronnen een eerste ontwerp van het lokaal energiesysteem gemaakt kan worden. De energiedragers hierbij zijn warmte, biogas en elektriciteit. Dit proces begint met de zakelijke stakeholders in het gebied en de gebouwde omgeving van Steenderen, en het stadje Bronckhorst en uit te breiden naar de rest van de gemeente.

8.7 Indicatieve tijdlijn

	Voor 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Na 2030
Pilot Steenderen									

Roze = voorbereiding Paars = uitvoering

9 Regie op (grootschalige) energieprojecten

9.1 Doel

Het doel van dit spoor is om te zorgen dat de grootschalige investeringen in duurzame energieopwekking, die nodig zijn om de energie- en klimaatdoelen in Bronckhorst te halen, een plek krijgen in Bronckhorst. Dit willen we bereiken op een manier waarbij we steeds een zorgvuldige afweging van belangen maken. En waarbij we ervoor zorgen dat de revenuen van deze investeringen zoveel mogelijk terugvloeien in onze gemeente.

Grootschalige energieprojecten kenmerken zich door grote maatschappelijke en juridische gevoeligheid, én door hun grote financiële omvang. Daarom wil de gemeente in deze projecten zelf de regie nemen. Dit doet zij door een specifieke procesaanpak te hanteren, en te borgen dat de Bronckhorster samenleving kan participeren. Daarnaast gaat de gemeente financieel aan deze projecten deelnemen.

9.2 Beoogde effecten

De beoogde effecten zijn:

- Een gestructureerde projectaanpak door middel van een energiegebiedsproces voor zoekgebied B in Eldrik, waarin we samen met het gebied de haalbaarheid en de vormgeving van het windpark²⁸ onderzoeken, en bij gebleken haalbaarheid ook ontwikkelen.
- Uiteindelijk een gerealiseerd windpark dat een goed maatschappelijk rendement heeft voor Eldrik en de rest van Bronckhorst.
- Het kunnen faciliteren van grootschalige energieprojecten die voortkomen uit een van de Dorps Energie Processen (en daarmee de drempel voor dergelijke projecten verlagen).
- Meer acceptatie van grootschalige energieprojecten creëren.

9.3 Kanttekeningen

Grootschalige energieprojecten hebben altijd invloed op hun omgeving. Ongeacht de zorgvuldigheid van het proces en een mogelijke financiële compensatie, zal er weerstand

²⁸ En indien mogelijk één of meerdere zonnenvelden in samenhang met het windpark, om congestie te voorkomen.

zijn tegen deze projecten. Een gebiedsproces, gericht op samenwerking met de omwonenden, zowel de voor- als tegenstander, zal waarschijnlijk de acceptatiekansen vergroten, maar is geen garantie voor het voorkomen van een juridische route. Het vergroot wel de kansen bij de Raad van State.

Grootschalige energieprojecten zijn meestal complex door een mix van veel belangen. De uiteindelijke vorm die het project krijgt, is daarom maatwerk, waarin mogelijk niet alle gemeentelijke wensen en eisen voor 100% gerealiseerd kunnen worden.

Formeel gaat niet de gemeente maar de provincie over de vergunningverlening van windparken. De Provincie kan dan ook het lokale beleidskader negeren en de vergunning via een Provinciaal inpassingsplan verlenen aan een partij die zich 'slechts' hoeft te houden aan de wettelijke bepalingen en de gebruikelijke gedragscodes. Wil de gemeente de regie houden op de windenergie in Eldrik is het belangrijk te laten zien dat we ook zelf werken aan een windpark.

Bij het huidige beleidskader windenergie, dat o.a. voorschrijft dat de tiphoogte van de windmolens niet hoger mag zijn dan 150m is het onwaarschijnlijk dat er een haalbaar project gerealiseerd kan worden. Ten eerste betekent het er bij dit type windmolens er veel molens nodig zijn om de RES-doelstelling waaraan de gemeente zich gecommitteerd heeft (54 GWH/jr) te realiseren. Naar verwachting 8-12 windmolens. Dit is een grote puzzel om dit in het gebied in te passen. Daarnaast zijn dit type windmolens waarschijnlijk binnenkort niet meer te verkrijgen²⁹. Dit gegeven betekent dat we, of heel snel windmolens zouden moeten bestellen, of de ruimte moeten bieden aan hogere windmolens. Windmolens boven de 150 meter leveren veel meer elektriciteit, waardoor er minder nodig zijn voor dezelfde elektriciteitsproductie.

9.4 Schets van het gewenste eindbeeld en proces

9.4.1 Eindbeeld en proces algemeen

In de energietransitie in Bronckhorst is een belangrijke plek weggelegd voor grootschalige energieprojecten, omdat hiermee op een efficiënte manier grote(re) stappen gezet kunnen worden richting de energieneutrale zelfvoorzienende energiegemeenschap, die we willen

²⁹ Een marktverkenning bij enkele windmolenproducenten leerde, dat windmolens met een tiphoogte kleiner dan 150m en met een vermogen van 2-3 MW, de komende jaren uit productie worden genomen. Wel zijn er nog veel kleinere molens te koop met een vermogen tot 1 MW, maar daarvan zijn zeker 20 molens nodig om dezelfde elektriciteitsproductie te realiseren.

worden. Of het nu in de vorm van een windpark, een zonnenveld, een grote vergister of een warmtenet is, juist omdat het projecten zijn met een grote impact op hun omgeving, willen wij de zeggenschap hebben over deze projecten. Op deze manier kunnen we borgen dat deze projecten ten dienste komen van het Lokaal Energiesysteem Bronckhorst en daarmee de eigen samenleving.

In de ontwikkelfase heeft de gemeente de regie bij zowel de benodigde vooronderzoeken als bij de procesparticipatie met de omgeving. Alle onderzoeken die nodig zijn om de haalbaarheid van een project te kunnen beoordelen worden onder regie van de gemeente uitgevoerd. De uitkomsten van de onderzoeken zijn openbaar.

Voor elk project of gebied wordt een klankbordgroep gevormd van aselect gekozen vertegenwoordigers uit het gebied. De leden van deze groep adviseren de gemeente over de gewenste zorgvuldigheid en over de kaders die aan het project kan worden meegegeven.

Voor elke project streven we naar beslissende zeggenschap en een financieel belang in het eigen vermogen van het project, dat bijdraagt aan het streven naar 100% lokaal eigendom.

De bijdragen van een project aan de samenleving bestaan uit een bijdrage voor de omwonenden/stakeholders die hinder ondervinden, een bijdrage voor de ontwikkeling van het gebied en een donatie aan het Sociaal Buurt Fonds³⁰. Het project betaalt deze bijdrage deels bij de aanleg en deels tijdens de exploitatie van het project. De hoogte van de bedragen is maatwerk en afhankelijk van het verwachte rendement.

9.4.2 Eindbeeld en proces specifiek voor zoekgebied B in Eldrik

Voor zoekgebied B in Eldrik is het eindbeeld, dat hier een windpark komt als dat mogelijk is binnen de wettelijke kaders die er zijn voor windparken. Als er ruimte beschikbaar is om een zonnenveld aan te leggen dat aan kan sluiten op dezelfde stroomkabel als het windpark, komen er ook één grote of enkele kleinere zonnenvelden. Mochten zich in de onderzoeksfase van het energiegebiedsproces nog andere opties aandienen (bijvoorbeeld een biogas-gestookte WKK) dan kan dit nog worden meegenomen, maar in principe naast het windproject of aanvullend op het windproject als dit door alle genoemde regels niet de gewenste 54 GWh/jr kan opleveren.

³⁰ Werktitel.

Hoe het windpark en de zonnevelden eruit gaan zien, willen we samen met de stakeholders in de omgeving van het windpark onderzoeken. Allereerst moet nog meer in detail onderzocht worden, of waar, en onder welke voorwaarden windmolens mogen komen. De lopende m.e.r. Provinciaal Windbeleid en de RES en de m.e.r. Wespandief moeten daar meer zicht op geven. Waarschijnlijk is er nog meer aanvullend onderzoek nodig.

Gelijktijdig met het haalbaarheidsonderzoek wordt een energiegebiedsproces Eldrik gestart met betrokkenen uit Eldrik (inwoners en bedrijven in het gebied, maar ook andere stakeholders die belangen in het gebied hebben) en de omliggende gebieden (ook aan de andere zijde van de gemeentegrens³¹). Centraal staat de vraag hoe het windpark eruit zou moeten zien om een grote bijdrage te leveren aan de klimaatdoelstelling én zo min mogelijk overlast te geven voor de omwonenden (mensen en fauna). Het windpark moet een verwachte productie krijgen van minimaal 54 GWh/jr.³². We willen samen met het gebied onderzoeken hoe we het windpark het beste kunnen vormgeven.

Om dit energiegebiedsproces Eldrik voldoende ruimte te bieden willen we starten met 'slechts' vier randvoorwaarden, namelijk dat het voldoet aan de landelijke en provinciale wet- en regelgeving, naar verwachting rendabel is, gefinancierd kan worden en voldoet aan de vijf leidende principes van deze Herijkte Routekaart. We stellen vervolgens een specifiek beleidskader op voor uitsluitend Windpark Eldrik. Het maken van dit specifieke beleidskader voor Eldrik is onderdeel van het energiegebiedsproces. Het gemeentelijke Beleidskader voor windenergie is hierin niet bindend, maar zal wel gebruikt worden als referentie om het voorkeursscenario aan te toetsen.

De gemeenteraad beslist (go-no go) uiteindelijk over het project en het specifieke beleidskader Wind in Eldrik, maar zal daarbij vooral toetsen of het energiegebiedsproces zorgvuldig doorlopen is.

Een belangrijke keuze die in het energiegebiedsproces Eldrik gesteld wordt, bestaat uit een antwoord op de vraag uit hoeveel windturbines het project moet bestaan, om aan de opgave van minimaal 54 GWh/jr. te voldoen. Met windmolens groter dan 150m tiphoogte (indicatie 200-220m) zijn er naar verwachting 3-5 windmolens nodig. Met windmolens met 150 tiphoogte (de huidige begrenzing in het windkader), zijn er naar verwachting 8-12 windmolens nodig.

³¹ Omdat we nu niet weten waar de windmolens geplaatst worden, denken we nu aan een zone van 4x de verwachte tiphoogte van 220m vanaf de gemeentegrens.

³² Dit is de toezegging die we als gemeente hebben gedaan in de RES Achterhoek

We streven ernaar om dat het windpark en de eventuele zonnevelden voor 100% in eigendom van de gemeente en van inwoners en bedrijven uit Bronckhorst komt³³. Als de zeggenschap bij de gemeente en de lokale gemeenschap komt te liggen, is het mogelijk om tijdens de exploitatie van het windpark rekening te houden met (veranderende) wensen van omwonenden³⁴.

9.5 Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes

- a) We hebben Zoekgebied B in Eldrik ingebracht als enige voorkeurlocatie voor de bijdrage van Bronckhorst aan de RES-doelstelling van de Regio Achterhoek (54 GWh windenergie).
- b) We hebben in 2021 het Gemeentelijk beleidskader voor windenergie vastgesteld.
- c) We hebben in 2019 het Zonneveldenbeleid vastgesteld.

9.6 Voorgestelde bestuurlijke keuzes

- A. We starten specifiek voor zoekgebied B in Eldrik met een haalbaarheidsonderzoek en een energiegebiedsproces, voor een windpark in dit zoekgebied dat tenminste 54 GWh/jr. elektriciteit produceert.
Het windpark moet voldoen aan de provinciale en landelijke wet- en regelgeving en een bijdrage leveren aan de 5 leidende principes van deze routekaart. Het windpark wordt een onderdeel van het Lokaal Energie Systeem om het maatschappelijk rendement zo hoog mogelijk te laten zijn. Indien mogelijk koppelen we één of meerdere zonnevelden of andere energiebronnen aan het energiegebiedsproces, als dat geen nadelig effect heeft op de netcongestie en het positieve maatschappelijk meerwaarde oplevert.
- B. We wijzigen het gemeentelijk Beleidskader voor windenergie met de bepaling dat voor zoekgebied B de gemeentelijke regels indicatief zijn om hiermee het energiegebiedsproces Eldrik de ruimte te bieden om een gedragen én haalbare voorkeursvariant te ontwikkelen. In alle gevallen ligt de finale bevoegdheid over het toestaan van het windpark bij de raad.

³³ Maar tenminste 51% om de zeggenschap te kunnen uitoefenen.

³⁴ Waarschijnlijk in ruil voor een lager rendement

C. We wijzigen het zonneveldenbeleid uit 2019, met de bepaling dat het grootte-criterium van 2 Ha wordt losgelaten als sprake is van een project dat voortkomt uit, en ondersteund wordt door een Dorps Energie Proces of dat onderdeel is van het Energiegebiedsproces Eldrik. Aangevuld met de bepaling dat de invloed van het zonneveld op de netcongestie aantoonbaar beperkt blijft³⁵.

9.7 Indicatieve tijdlijn

	Voor 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Na 2030
Gebiedsproces Eldrik									
Roze = voorbereiding Paars = realisatie Groen = exploitatie									

³⁵ Landelijke regelgeving schrijft voor dat er energieopslag bij het zonnepark gerealiseerd moet worden. Wij willen het zonneveld inbrengen in het Lokaal Energie Systeem en daarmee de opslag organiseren. Verder zijn de opties voor zon op veld door landelijke afspraken beperkt.

10 (Regie op) de Randvoorwaarden.

10.1 Doel

Het doel van de regie op de randvoorwaarden is om als gemeente de energietransitie te versnellen en in een richting te sturen die duurzaam in het belang van de eigen samenleving is. De gemeente heeft een scala aan mogelijkheden, die juist door hun samenhang erg effectief kunnen zijn.

10.2 Beoogde effecten

Onder noemer van “randvoorwaarden” beogen we:

1. Vooraf duidelijkheid te geven aan welke regels energieprojecten moeten voldoen
2. Kennis beschikbaar te stellen aan inwoners en bedrijven, zodat zij tijdig een inschatting kunnen maken over de haalbaarheid van bepaalde energieprojecten, en wij als gemeente ook bepaalde type projecten gericht kunnen promoten.
3. Inwoners te stimuleren om maatregelen te nemen door gerichte subsidies en financieringsopties aan te bieden, aanvullend op het instrumentarium dat het Rijk beschikbaar stelt
4. Vooraf duidelijkheid te geven over de rollen die de gemeente wil vervullen in de energietransitie en met welke partners zij daarbij samenwerkt.
5. De raad en samenleving te informeren over de voortgang van de energietransitie in Bronckhorst

10.3 Kanttekeningen

Hoewel de gemeente beoogt voor haar inwoners een “geen excuus-omgeving” te creëren en “de kans op teleurstelling bij initiatiefnemers te verkleinen” gaat verduurzaming vaak over innovatie en de grenzen van de bestaande regels opzoeken. Dit betekent dat we als gemeente vaak net achter de feiten aanlopen en er een beroep op onze flexibiliteit gedaan zal worden. Daarnaast zijn de personele capaciteit en de financiële middelen niet toereikend om alle nieuwe ontwikkelingen voor te zijn.

10.4 Schets van het gewenste eindbeeld en proces

Communicatie en participatie

Zoals in het coalitieakkoord ‘Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst’ beschreven, ontwikkelen we plannen in samenspraak met onze samenleving, waarbij we vooraf heldere kaders meegeven. We staan voor openheid en transparantie met tijdige informatie en communicatie. De stappen die we zetten op de Routekaart communiceren

we dan ook zo transparant mogelijk. Als gemeente zorgen we dat inwoners en stakeholders steeds weten wat er speelt en wat de gevolgen zijn. Ook communiceren we tijdig waar inwoners en stakeholders mee kunt denken en praten. Waar het kan vullen we de Routekaart samen met hen verder in. Participatie zorgt voor meer draagvlak, het versterkt het vertrouwen en versnelt processen. Zo bouwen we aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst.

Bij energie-initiatieven stelt de gemeente hoge eisen aan participatie en lokaal eigenaarschap. Met duidelijke randvoorwaarden, procedures en rollen kunnen inwoners, bedrijven en energiecoöperaties concreet aan de slag met de energieopgave. We gaan voor een eerlijk participatieproces bij energie-initiatieven, waar diverse inwoners van Bronckhorst aan mee kunnen doen. We baseren dit proces op waarden als inclusiviteit, een open dialoog en zeggenschap. We zetten ons in voor een proces dat inwoners meeneemt, inspireert en aanzet tot actie en dat het onderling vertrouwen versterkt. (bron: de Bronckhorster Participatiehandreiking, www.bronckhorst.nl/windenergie).

In bijlage 2 staat een korte beschrijving van het huidige communicatie-instrumentarium.

Regels

Regels zijn altijd een product van de technieken en sfeer uit het verleden. Als technieken veranderen en omgevingsbeelden veranderen, is het zaak om de regels mee te laten veranderen voordat de regels ongewenst gaan knellen. Dit betekent dat we jaarlijks alle voor de energietransitie relevante regels tegen het licht houden en gemotiveerd voorstellen doen om de regels mee te laten bewegen.

Onderzoek en advies

Lokaal duurzaam burgerberaad (werktitel)

Met het lokaal duurzaam burgerberaad (werktitel) komt er een adviesorgaan van de raad en het college. Dit adviesorgaan bestaat straks uit een groep willekeurig geselecteerde inwoners, die voor langere tijd over de belangrijke thema's in deze routekaart advies uitbrengen aan de raad en het college, nadat ze zich voor elke vraagstuk goed hebben kunnen laten informeren. De leden van het burgerberaad vormen een afspiegeling van de samenleving en worden niet geselecteerd omdat ze een belangengroep vertegenwoordigen. Ook is hun advies niet gericht op consensus maar juist om te laten zien wat er in de breedte leeft (ook nadat iedereen dezelfde informatie heeft gekregen).

Onderzoeken naar alternatieven voor de aardgas-cv

Naarmate meer mensen hun woning of hun bedrijfsgebouw hebben verduurzaamd, stellen zij vaker de vraag “en hoe komen we ook nog van het aardgas af”. Op dit moment is er eigenlijk maar één optie: een individuele warmtepomp³⁶. Dit is op zich een goede oplossing maar heeft als belangrijkste nadelen dat het stroomverbruik gekoppeld is aan de temperatuur van de buitenlucht, waardoor er op koude winterse dagen (wanneer ook de stroomproductie van de zonnepanelen laag is) het stroomverbruik piekt en er mogelijk netcongestie optreedt en de stroomprijzen bij dynamische prijzen ook erg hoog zullen zijn.

Een stabiele warmtevoorziening is gebaat bij het benutten van het energie-overschot in de zomer voor de warmtevoorziening in de winter. Het sleutelwoord is seizoensopslag in de bodem of in buffertanks. Door technische innovaties komen er steeds weer nieuwe mogelijkheden, die nu nog veelal onbekend zijn. Sommige technieken lenen zich goed voor toepassing in een individuele woning of kantoorgebouw, en andere weer meer voor collectieve oplossingen voor meerdere woningen tegelijk. Om een goede afweging te kunnen maken over welke oplossingen geschikt zijn, gaan we hier onderzoek naar laten doen. Hierop kunnen we vervolgens onze communicatie aanpassen. Het is belangrijk om als onderdeel van het lokale energiesystemen tijdig goede proposities te kunnen maken die woningeigenaren mee kunnen nemen in hun investeringsbeslissingen.

Onderzoeken lokaal energiesysteem

Zoals in par. 5.3 al beschreven, is het ons beeld dat we de energietransitie in Bronckhorst kunnen versnellen en beter laten renderen als we de energiestromen beter laten aansluiten op vraag en aanbod. Dit kan bijvoorbeeld door (seizoens)opslag voor energie te realiseren, maar ook door te zorgen dat deelnemers aan een lokaal energiesysteem ook op een meer bewuste manier betrokken zijn bij hun energiesysteem.

We starten hiervoor een onderzoeksproject met als werktitel “gebiedsproces Steenderen”, met als doel de opgedane ervaring te delen met de rest van de gemeente.

³⁶ En meestal is dat een lucht/water warmtepomp of voor grotere huizen een water/water warmtepomp met een bodemwarmtewisselaar

Subsidies en instrumenten

Regeling energiearmoede

Voor energiearmoede hebben we van het rijk middelen gekregen die we in kunnen zetten tot eind 2025. We hebben een eigen energiecoach in dienst en hebben een subsidieregeling uitgevoerd voor huiseigenaren die tot 130% van de bijstandsnorm als inkomen hebben. Dit is de groep inwoners die een energietoeslag krijgt. Voor de structurele borging maken we de energiearmoede aanpak onderdeel van het project verduurzaming van de woningvoorraad.

Regeling buitengebied

Voor de woningen met een woonbestemming in het buitengebied hebben we een projectaanpak op hoofdlijnen geschreven. Voor de laagste inkomens hebben we in oktober een aanvraag bij het Volkshuisvestingsfonds gedaan. We verwachten begin 2024 uitsluitsel te hebben of er wel of geen budget is. Daarna starten we het project voor het buitengebied op. Dit betreft 3320 huizen. Dat komt overeen met 18% van de woningen in de gemeente, en ongeveer een derde van het energieverbruik binnen onze gemeente.

Sociaal Buurtfonds Bronckhorst (werktitel)

We vormen een financieel fonds waarmee de gemeente zowel woningeigenaren als ondernemers kan ondersteunen die niet in staat zijn de verduurzaming zelf te betalen³⁷. De funding van dit fonds komt uit de grootschalige energieprojecten. Hoe groot de bijdrage van elk project is, is afhankelijk van het rendement van het project en de positie van de gemeente in het project.

In motie 9-1 (juni 2023) heeft de raad gevraagd om een fonds waar inwoners die hun verduurzaming van de woning niet konden betalen terecht zouden kunnen. Het idee daarbij is dat dit fonds gevuld wordt vanuit een bijdrage uit grootschalige energieprojecten.

We stellen voor om het Sociaal Buurtfonds te gebruiken voor die situaties, waar na het gebruik van de beschikbare regelingen als subsidies en andere financieringsmaatregelen, het nog onevenredig duur is om de woning te verduurzamen.

De beoordeling of iemand voor een fondsbijdrage in aanmerking komt is maatwerk.

³⁷ Na toepassing van alle beschikbare subsidies en financieringsinstrumenten.

Regierol Gemeente

Wij willen een actieve regisseur zijn in de energietransitie om te zorgen dat uiteindelijk de hele gemeenschap profiteert van het nieuwe Lokale Energiesysteem voor Bronckhorst. Dit vraagt een breder palet aan rollen dan we nu vervullen. Gedacht kan worden aan een rol als (co)ontwikkelaar, als (co)financier of als marktmeester. Dit hoeft de gemeente niet alleen te doen. Het hangt van het project en de partners af, welke rol de gemeente moet nemen om het maatschappelijk belang te dienen.

Bij de ontwikkeling van het Lokaal Energiesysteem en bij grootschalige energieprojecten, waar een groot aandeel lokaal eigenaarschap wordt gevraagd, zullen we keer op keer met onze achterban en stakeholders moeten afstemmen welke rol we willen nemen, welke risico's we daarmee willen verminderen, en welke risico's we daardoor juist moeten accepteren.

Nutsbedrijf (werktitel)

Een optie die we willen onderzoeken is of we alle activiteiten die te maken hebben met het lokaal energiesysteem of zelfs nog breder de energietransitie, kunnen onderbrengen in een energiebedrijf, dat zorgt voor een integratie van alle activiteiten en zo de maatschappelijk waarde optimaliseert. Uiteraard willen we daarin samenwerken met partijen die deskundigheid en kapitaal willen inbrengen, bij voorkeur uit Bronckhorst zelf. Maar we willen ook kijken hoe inwoners van onze gemeente kunnen deelnemen, als klant, als mede-eigenaar of andere stakeholder.

Belangrijk is dat we onderzoeken hoe we kunnen samenwerken met externe partijen vanuit de 5 leidende principes.

Monitoring

Jaarlijks maken we een voortgangsrapportage over de stand van de energietransitie. Hiermee komen we tegemoet aan de wens van de raad om de voortgang van het doel energieneutraliteit te kunnen monitoren.

De basis voor deze rapportage zijn de gegevens uit de Klimaatmonitor van het CBS. Deze komen met een vertraging van 1 tot 2 jaar beschikbaar voor het publiek.

Naarmate de gemeente zelf meer activiteiten onderneemt in de vorm van subsidieregelingen of de deelname in energieprojecten, zal de monitor worden aangevuld met eigen informatie om ze een zo betrouwbaar mogelijk beeld van de voortgang van de energietransitie te kunnen schetsen.

10.5 Reeds gemaakte bestuurlijke keuzes

Regels

- a) Bestemmingsplannen Stedelijk en Buitengebied
- b) Zonneveldenbeleid 2019
- c) Beleidskader Windenergie 2021

Onderzoek en advies

Subsidies en instrumenten

- d) Subsidieregeling energiearmoede
- e) Motie 9.1. over Sociaal Buurtfonds
- f) Motie 9.6. over extra aandacht voor collectieve maatregelen bij de verduurzaming van de woningen

Rollen en instituties

- g) We nemen deel aan Energieloket Achterhoek, AGEM en AGE

Monitoring

- h) Motie 9.2. over monitoring van het doel energieneutraliteit

10.6 Voorgestelde bestuurlijke keuzes

Regels

- A. We stellen voor het Zonneveldenbeleid 2019 aan te vullen met een uitzonderingsbepaling voor projecten die tot stand komen in een Dorps Energie Proces of die onderdeel zijn van het Energiegebiedsproces Eldrik.
- B. We stellen voor het Beleidskader Windenergie 2021 aan te vullen met een uitzonderingsbepaling voor het Energiegebiedsproces Eldrik.

Onderzoek en advies

- C. We onderzoeken het instellen van een lokaal duurzaam burgerberaad als blijvend adviesorgaan van de raad over de energietransitie

- D. We doen een verdiepend onderzoek naar de alternatieven voor de lucht/water warmtepomp bij het uitfasen van de gasgestookte cv-ketel, specifiek voor de bestaande woningvoorraad in Bronckhorst (zie ook 7. (regie op) de warmtetransitie)
- E. We doen een verdiepend onderzoek naar de kansen voor een lokaal energiesysteem (zie ook 8. (regie op) een lokaal energiesysteem)

Subsidies en instrumenten

- F. We werken een ontzorgingsaanpak en subsidieregeling uit voor de verduurzaming van woningen in het buitengebied.
- G. We werken de randvoorwaarden uit voor een (zelfstandig) financieel fonds met de werktitel Sociaal Buurt Fonds, dat met bijdragen uit de grootschalige energieprojecten zorgt dat iedereen daadwerkelijk mee kan doen aan de energietransitie.

Rollen en instituties

- H. We gaan als gemeente een actieve rol spelen bij de energietransitie, het lokaal energiesysteem en de grootschalige energieprojecten. We laten onze rollen bepalen door wat er nodig is om maatschappelijke waarde te creëren conform de 5 leidende principes en van de partners waarmee we samen willen werken. Dit vraagt flexibiliteit en een goed risicomanagement, zowel risicobereidheid als risicobeheersing. Dit zullen we aan de hand van concrete voorbeelden verder uitwerken in een organisatiemodel.
- I. We onderzoeken welke organisatievorm het beste past bij de aard van de activiteiten en het gewenste risicoprofiel. (werktitel Nutsbedrijf Bronckhorst).

Monitoring

- J. We monitoren jaarlijks de voortgang van de energietransitie aan de hand van een vaste set kengetallen, als onderdeel van de monitoring van de programma's onder de omgevingsvisie.

10.7 Indicatieve tijdlijn

	Voor 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Na 2030
Burgerberaad									
Sociaal Buurt Fonds									
Nutsbedrijf									
Energiemonitor									
Roze = voorbereiding Paars = realisatie Groen = exploitatie									

11 Conclusies en vervolgstappen

In deze Herijkte Routekaart beschrijven we onze visie op de uitvoering van de energietransitie in Bronckhorst. We beschrijven de maatregelen en randvoorwaarden die het proces naar een energie neutrale gemeente kunnen versnellen. Het gaat hierbij met name over het vinden van commitment over de manier van werken aan onze doelen, onze strategie. De energietransitie is een dynamisch proces. De grote lijnen leggen we in de herijkte routekaart vast. Waar nodig zal de Raad over het vereiste maatwerk besluiten. De snelle ontwikkelingen op energiegebied en het continu veranderende speelveld zullen over een aantal jaren weer aanscherping en herijking van de Routekaart vragen om de samenleving van de toekomst van dienst te blijven zijn.

In deze Herijkte Routekaart ontbreken ook de financiële condities die nodig zijn om de Routekaart te kunnen uitvoeren en laten slagen. In het voorjaar 2024 zal, gebaseerd op de besluitvorming over deze Routekaart een uitvoeringsprogramma met financiële vertaling worden voorgelegd.

Bijlage 1 – Eerdere besluiten over de energietransitie

De afgelopen jaren is de energietransitie meerdere keren behandeld in de gemeenteraad. Er waren verschillende aanleidingen voor de besluitvorming, waaronder Routekaart, Regionale Energie Strategie Achterhoek, Akkoord van Groenlo, Omgevingsvisie en Transitievisie Warmte. In deze bijlage vindt u een beknopt overzicht van de genomen beslissingen en de relevante moties.

2019 - Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030

De voorganger van de Herijkte Routekaart is de Verrijkte Routekaart.

Bij de behandeling van de Verrijkte Routekaart in de Raad is het voorstel geamendeerd.

In het geamendeerde raadsvoorstel is duidelijk welke accenten de gemeenteraad in 2019 gelegd heeft:

1. De Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030 gewijzigd vast te stellen door op pagina 11 bij het kopje Wind toe te voegen: “tot het eerste ijkpunt zal de gemeente de beleidsregels en de kaders voor grote windmolens vanaf 25 meter opschorten tot 2022”.
2. De Bronckhorster ruimtelijke afweging vast te stellen.
3. De beleidsregels en –kaders ten aanzien van onder andere gezondheid, afstand, geluidsnormen door de raad te laten vaststellen.

2021 – Beleidskader windenergie

In het – geamendeerde – voorstel voor een beleidskader windenergie heeft de gemeenteraad besloten:

1. Het Bronckhorster beleidskader voor windenergie vast te stellen. Hiermee wordt invulling gegeven aan punt drie van het aangenomen amendement, waarbij het bestaande uitstel van medewerking aan initiatieven voor windmolens tot 2022 van kracht blijft.
2. Alleen het gebied Eldrik aan te wijzen als eventueel, toekomstig potentiegebied voor windenergie. Alle andere gebieden in Bronckhorst uit sluiten en voor deze gebieden de voorwaarden van 25 meter hoogte, zoals vastgelegd in het bestemmingsplan landelijk gebied, te hanteren.
3. Toe te voegen aan hoofdstuk 2, eerste alinea, van het bij het besluit behorende Beleidskader Windenergie: De gemeente stelt alles in het werk om zo snel mogelijk 100% van de geschikte daken in Bronckhorst van zonnepanelen te voorzien.
4. Toe te voegen aan hoofdstuk 2 van het voorstel “Beleidskader Windenergie”:

- Dat de gemeente alles in het werk stelt om de capaciteit van het elektrisch netwerk op de vereiste omvang te krijgen, zodat ook alle huizen en bedrijven hun eigen energie kunnen opwekken.
 - Hiertoe in overleg gaan met Agem, de regio Achterhoek, provinciale en landelijke overheid, Liander, zon-op-dak-aanbieders en andere experts.
 - Tot een plan te komen om de aanpassing van het netwerk zo snel mogelijk te realiseren.
 - Tot een plan/voorstel te komen om zo snel mogelijk 100% van de geschikte daken in Bronckhorst van zonnepanelen te voorzien. Dit als onderdeel van de besluitvorming.
 - Deze plannen z.s.m., bij de behandeling van de RES een eerste aanzet te doen toekomen en bij de begrotingsbehandeling een uitgebreider voorstel te doen toekomen. Bij een voorstel voor grootschalige energieopwekking te onderbouwen of er voldoende uitvoering is gegeven aan dit amendement/beleid.
5. Medewerking aan initiatieven van windmolens minimaal op te schorten naar 1 januari 2024 en daarna jaarlijks een meetpunt in te bouwen om te bepalen in hoeverre energietransitie is gevorderd en vanaf wanneer aanvullende initiatieven van windenergie in behandeling worden genomen.

2021 – Regionale Energie Strategie Regio Achterhoek (RES 1.0)

Bij de behandeling van de Regionale Energie Strategie (RES 1.0) heeft de Raad het volgende besloten:

1. Een bijdrage te leveren aan het Achterhoekse RES-bod van 1,35 TWh tot 2030.
2. Ten behoeve van deze bijdrage:
 - a. Het college opdracht te geven om met de RES-partners een plan van aanpak voor zon op dak ook regionaal uit te werken;
 - b. Rekening te houden met het gebied Eldrik als enige mogelijke locatie voor windmolens en een toekomstige potentiële opwek van ongeveer 0,054 TWh, in lijn met de lokale voorwaarden die hier met het Bronckhorster beleidskader voor windenergie aan zijn gesteld;
 - c. Het college opdracht te geven om met de RES-partners een plan van aanpak voor lokaal eigenaarschap uit te werken.
3. De RES 1.0 Achterhoek vast te stellen.
4. Het college opdracht te geven om met de RES-gemeenten toe te werken naar een hernieuwd Akkoord van Groenlo, waarin de opwekopgave en de besparingsopgave met elkaar zijn verweven.

Met amendement 9-1 (210923) is daar het volgende beslispoint aan toegevoegd:

5. Te besluiten dat de verrijkte routekaart 2030 en het beleidskader wind leidend is.

Daar kwamen de volgende aangenomen moties bij:

Motie 9-2 (210923) verzoekt het college:

De inzet van het instrument 'Maatschappelijke Tender' onderdeel te maken van de gemeentelijke en regionale strategie bij het realiseren van de RES-doelstellingen.

Motie 9-3 (210923) verzoekt het college:

- Te bereiken dat bijlage 1: totaaloverzicht zoekgebieden, over potentiegebieden voor windenergie en verwijzingen ernaar in het "RES 1.0 Achterhoek voor de gemeente Bronckhorst alleen het eerder door de raad vastgestelde zoekgebied omvat.
- Dit binnen een zo kort mogelijk tijdspad te verwerken, doch uiterlijk in RES 2.0 Achterhoek.

2022 - Omgevingsvisie Bronckhorst 2035

In 2022 heeft de gemeenteraad de Omgevingsvisie Bronckhorst 2035 vastgesteld. Een aantal richtinggevende uitspraken, relevant voor de Routekaart zijn:

Voor de vijf strategische opgaven te besluiten dat onze inzet is:

- a. Onze dorpen en buurtschappen ontwikkelen zich, elk op hun eigen manier. Passend bij hun karakter en identiteit. Alle inwoners doen mee en dragen bij aan hun gemeenschap. Activiteiten, cultuur en tradities floreren.
- b. De kenmerkende groenstructuren, bomen en andere landschapselementen en ons rijke erfgoed zijn verder versterkt. De kwaliteit van bodem, water en lucht zijn goed en het landschap is in staat de effecten van het veranderende klimaat op te vangen.
- c. Bronckhorst staat nationaal op de kaart als ontwikkelaar van gezonde en innovatieve agro-foodproducten. Lokaal gewortelde familiebedrijven vormen in 2035 nog altijd het hart van onze landbouw.
- d. Bronckhorst is in 2030 energieneutraal en klimaatrobuust. Daarom zetten we in op een groei van hernieuwbare opwek van energie en de ontwikkeling van een klimaatrobuuste omgeving.
- e. In 2035 scoort Bronckhorst op alle aspecten van positieve gezondheid het hoogst van de Achterhoek. Onze leefomgeving stimuleert meedoen, werken, bewegen en ontmoeten.

2022 – Coalitieakkoord 2022-2026 Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst

In het coalitieakkoord hebben de coalitiepartijen zichzelf de volgende doelen gesteld:

- We zien het als een inspanningsverplichting om de gestelde doelen van het akkoord van Groenlo te behalen om in 2030 energie neutraal te zijn. Hiervoor zetten we meer capaciteit in en gaan we in gesprek met de strategische partners. De Routekaart Bronckhorst Energieneutraal 2030 wordt in 2023 hiervoor geactualiseerd.
- Om de doelen te behalen zetten we eerst in op besparen, isoleren en zon op dak en daarna zon op het land. Volgens het geamendeerde raadsbesluit van 5 juli 2021 wordt de medewerking aan initiatieven van windmolens per 1 januari 2024 opnieuw bekeken.
- We zetten voor onze energiemix (waaronder zon en warmte) in op lokale energie: Lokale productie, Lokale distributie en Lokale opslag.
- We zoeken actief naar kennis (van onder andere universiteiten en ondernemers) en mogelijkheden voor alternatieve energiebronnen en creatieve vormen om deze kennis te delen.
- Wij staan dan ook voor een brede samenwerking. Plannen ontwikkelen doen we in samenspraak met onze samenleving, waarbij we vooraf heldere kaders meegeven. We staan voor openheid en transparantie met tijdige informatie en communicatie.

2023 – Akkoord van Groenlo

Het raadsbesluit is via amendering als volgt vastgesteld:

1. Het herijkte regionale Akkoord van Groenlo 3.0 vast te stellen en de intentieverklaring te laten tekenen door het college en de raad bij de uitvoering te betrekken.
2. Het Bronckhorster beleid (Routekaart energieneutraal Bronckhorst, warmtetransitievisie, beleidskader windenergie) leidend te stellen bij de uitvoering en de doelstellingen specifiek voor Bronckhorst.
3. Nadat de gemeenteraden in de regio het Akkoord van Groenlo 3.0 hebben vastgesteld hierover communiceren en de steunbetuigingen van o.a. organisaties, ondernemingen en onderwijsinstellingen in de Achterhoek verwerven.

2023 Nota van Uitgangspunten Herijkte Routekaart

In juni 2023 heeft de Raad de Nota van Uitgangspunten (voor de Herijking van de Routekaart) behandeld. Het raadsvoorstel is na amendering als volgt vastgesteld:

1. De evaluaties van de Verrijkte Routekaart Bronckhorst Energieneutraal 2030 en zonneparken voor kennisgeving aan te nemen en het college op te roepen de punten uit de evaluatie te verwerken in de vernieuwde routekaart.
2. De uitgangspunten van het college, genoemd in de Nota van Uitgangspunten herijkte Routekaart Bronckhorst Energieneutraal 2030, voor kennisgeving aan te nemen.

Daar kwamen de volgende aangenomen moties bij:

Motie 9-1 verzoekt het college:

1. Bij de uitwerking van de uitgangspunten herijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030 de mogelijkheden voor een Sociaal Buurtfonds Duurzaamheid te onderzoeken en mee te nemen in de planvorming en regelgeving.
2. Bij dit onderzoek ook uitgebreid aandacht te besteden aan de communicatie richting onze inwoners.

Motie 9-2 verzoekt het college:

1. In de vernieuwde routekaart volgordeelijkheid aan te brengen in tijd en in voorwaarden waarbij de dorpsenergieplannen leidend zijn in volgorde voordat gewerkt mag worden aan grootschalige opwek.
2. Raad en inwoners de instrumenten te geven om de voortgang van het doel, energieneutraliteit, te monitoren.
3. Dat het college zijn ambtelijke organisatie niet inzet voor grootschalige opwek, maar slechts ten behoeve van de energieplannen.

Motie 9-5 verzoekt het college

1. Als extra uitgangspunt op te nemen bij de Herijkte Routekaart dat Bronckhorst staat voor 100% lokaal eigenaarschap.
2. Lokaal opgewekte hernieuwbare energie te benaderen als nutsvoorziening en te borgen dat alle omwonenden mee kunnen doen en mee kunnen profiteren van de meeropbrengsten door afname van deze energie.
3. Uit te werken hoe 100% lokaal eigenaarschap onderdeel kan zijn van de dorpsenergieplannen.

Motie 9-6 verzoekt het college:

1. Bij de uitwerking van de uitgangspunten voor de Herijkte Routekaart - en de daaruit volgende Actieprogramma's - extra aandacht en uitwerking te geven aan het onderdeel energiebesparing, met in achtneming van de aspecten:
 - Collectiviteit
 - Schaal van aanpak
 - Inzet van lokale ambassadeurs
 - De bijbehorende inzet en rol van de gemeente

De volgende moties haalden geen meerderheid in de raad:

Motie 9-3 verzoekt het college:

1. In de vernieuwde routekaart de beleidsuitgangspunten voor wind en zonneparken niet aan te passen (max 150m, 10 tiphoogte afstand tot kwetsbare gebouwen, alleen mogelijk in zoekgebied Eldrik. Zonneparken bestaan uit max 2 MVA.)
2. De besluitbevoegdheid van windenergie, groter dan 25 meter, zonneparken groter dan 2 MVA niet bij het college komt te liggen maar bij de raad (blijft). Grotere zonneparken zijn daarmee niet onmogelijk, maar het besluit blijft wel voorbehouden aan de raad.

Motie 9-4 verzoekt het college:

1. In de vernieuwde routekaart te benadrukken dat de RES geen verplichtend of leidend kader is, waarbij in oog dient te worden gehouden dat het doel is het bereiken van energieneutraliteit dient te zijn en niet de grootschalige opwerk van energie.

Bijlage 2 – Overzicht communicatie-instrumenten

Langs de lijn van informeren, adviseren, in contact met de samenleving en Op Morgen beschrijven we hier kort de bestaande communicatie-instrumenten.

Informeren

Kennis is belangrijke factor in de versnelling van de verduurzaming van Bronckhorst. Verduurzaming is verandering en gaat daarom gepaard met onzekerheid. Onzekerheid zorgt voor stress en aarzeling. Helder en betrouwbare informatie is nodig om weloverwogen keuzes te kunnen maken. Om mensen te helpen sneller stappen te zetten in verduurzaming halen we ruis en drempels zoveel mogelijk weg. Wij maken de enorme hoeveelheid informatie vindbaar en toegankelijk via onze kanalen en partners. Dat doen we voor inwoners en bedrijven, maar ook voor de raad en de ambtelijke organisatie.

Adviseren

Inwoners en ondernemers krijgen eenvoudig en laagdrempelig informatie, hulp bij subsidieaanvragen en praktische tips via Energieloket Achterhoek en DO-A. Deze onafhankelijke partijen geven advies op maat en maken het nemen van duurzaamheidsstappen gemakkelijker. Zij hebben ruime expertise in huis om de juiste begeleiding te geven en onzekerheden weg te nemen. Bij de Dorps Energie Processen leveren we kennis en expertise aan om het proces van de betrokken inwoners te ondersteunen.

In contact met de samenleving

Mensen hebben verschillende drijfveren en belemmeringen om mee te gaan in de energietransitie. Welke argumenten kunnen onze inwoners stimuleren om duurzamer te gaan leven? Hebben ze meer informatie of meer geld nodig om stappen te zetten? In onze communicatie proberen wij aan te sluiten bij de verschillende motivaties van inwoners. We luisteren goed waar behoefte aan is, houden ze op de hoogte van het laatste ontwikkelingen en verwijzen soms door naar de juiste instanties voor meer informatie.

Voor onze communicatie maken wij gebruik van onze gemeentelijke kanalen: de website www.bronckhorst.nl, het gemeentenieuws in huis aan huisblad Contact en sociale media (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn). Waar mogelijk nodigen we direct betrokkenen of geïnteresseerden uit voor live bijeenkomsten en overleggen. Raadsvergadering en politieke tafels zijn openbaar. Wij communiceren transparant en begrijpelijk.

Op Morgen

Op Morgen (www.op-morgen.nl) is een platform van en voor iedereen in de gemeente Bronckhorst. Hier bundelen we onze krachten voor een beter klimaat! Op Morgen is voor iedereen die groen, duurzaam en toekomstbestendig denkt en vooral ook doet. Dat gaat over de thema's biodiversiteit, energie, circulair en klimaatadaptatie. Onder meer Dorps Energie Plannen krijgen een plekje op het platform, waar ze hun acties en informatie kunnen delen. De gemeente faciliteert het platform en ondersteunt waar nodig. Ook tips voor verduurzaming van de eigen woning, subsidiemogelijkheden, inspirerende voorbeelden en doorverwijzingen naar de juiste instanties (denk aan Energieloket Achterhoek of energiecoöperaties) zijn te vinden op Op Morgen. Naast het digitale platform biedt Op Morgen ook artikelen op de gemeentepagina's in Contact en heeft het eigen sociale mediakanalen met een groeiende groep enthousiaste volgers. Ook stellen we de Op Morgen Mobiel beschikbaar. Dit is een pop-up (vergader)locatie, rijdende informatiekraam en ontmoetingsplek in één. De Op Morgen Mobiel zet regelmatig haar deuren open voor tips, advies, inspiratie, een goed gesprek of gewoon een kopje koffie. De Op Morgen Mobiel sluit graag aan bij mooie duurzaamheidsinitiatieven in de gemeente. Ook organisaties of buurten kunnen de Op Morgen Mobiel reserveren voor een evenement of bijeenkomst (www.Op-Morgen.nl/Op-Morgen-Mobiel).

Bijlage 3 – Energieparagraaf uit Programma Werklocaties

Energie op bedrijventerreinen

Inleiding

De ambitie is om als gemeente 2030 energieneutraal te zijn. Daarvoor is besparing en opwek nodig en een goed functionerend netwerk. Bij uitbreiding en nieuwe aanleg van bedrijventerreinen, maar ook bij uitbreiding van activiteiten van bedrijven zelf lopen we tegen netcongestie problemen aan. Capaciteit op het net is beperkt en zelfs de leveringszekerheid van grote hoeveelheden stroom staat onder druk. Deze korte notitie geeft aan wat onze ambitie en uitgangspunten zijn voor wat betreft energietransitie op bedrijventerreinen en welke rol we daarin hebben. Doel is dit in te zetten bij de uitwerking van het programma werklocaties.

Aandacht Achterhoek

Via de industriekringen, VNO NCW en het Achterhoeks centrum voor technologie is een werkgroep 8rhk verbindt energie in het leven geroepen. Ook regio Achterhoek is hierbij betrokken en we verkennen samen waar kansen en oplossingsrichtingen liggen. Een werkbezoek aan de Ecofactorij in Apeldoorn gaf mooie inzichten. We waren bij Royal Reesink te gast op 10 februari 2023. Smartgrids met loadbalancing en vermogenssturing bieden grote kansen om als ondernemer het netcongestieprobleem op te lossen, leveringszekerheid van energie te borgen, te verduurzamen en om geld te verdienen met energie. Ook kunnen grootschalige opwekprojecten mogelijk worden aangesloten op dergelijke eigen netwerken. Basis is en blijft wel: eerst inzicht in eigen verbruik in jouw bedrijf, weten waar je vermogen kan sturen en machines/verbruikers slim kunt schakelen en besparen. Want wat je niet verbruikt hoeft je niet op te wekken en niet te balanceren!

Als gemeente hebben we met het initiatief AchterhoekOnderneemtDuurzaam³⁸ energiescans voor bedrijven gefaciliteerd. Dit is een goede eerste stap. Dit initiatief loopt ten einde. Er wordt gewerkt aan het opzetten van een Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek voor bedrijven. Dit is dan de loketfunctie voor bedrijven vanuit ons als gemeente, naast het energieloket Achterhoek (via Agem) voor de inwoners van onze gemeente gericht op woningen.

Opgaven bij bedrijven

³⁸ Dit initiatief is recent omgedoopt in Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek DO-A

Voor bedrijven zien we 4 opgaven waar we als gemeente een rol spelen in projecten:

- Energieopgave bij de middenstand/winkels ondernemers/winkeliersverenigingen
- Energie bij bedrijven op bestaande werklocaties/industriekringen
- Opgave in herstructurering van bedrijventerreinen in programma werklocaties
- Uitbreidingslocaties in het programma werklocaties

Deze uitgangspuntennotitie biedt handvatten bij het opzetten van projecten in het maken van keuzes waar wel of geen rol pakken.

In het door de provincie vastgestelde RPW worden de volgende energie-duurzaamheidsdoelstellingen meegegeven vanuit de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland.

- Het benutten van daken voor zonnepanelen
- Aardgasloos bouwen (tenzij noodzakelijk voor het productieproces);
- Uitwisseling restwarmte, elektriciteit en grondstoffen binnen het terrein en de directe omgeving
- Het reserveren van ruimte voor bijvoorbeeld (elektrische) oplaadpunten, waterstof tanken, batterij/voorzieningen t.b.v. opslaan elektriciteit;

Deze doelstellingen passen bij onze ambitie en streven we na op bestaande en nieuwe werklocaties.

Wat hebben we mogelijk te bieden als gemeente

Onze rol is aanjagen, faciliteren en stimuleren. In verband met staatsteun mogen we maar beperkt subsidiëren als overheid naar bedrijven toe. Wel kunnen we samen zoeken naar oplossingen en verbinden. Vanuit onze rol als gemeente/regio zouden we volgende producten en diensten kunnen aanbieden:

Aan individuele bedrijven

- Inzicht in energieverbruik van bedrijven en metingen aan verbruikers faciliteren.
- Energiescans, wortel en stok. Maatregelen zich binnen 5 jaar terugverdienen zijn verplicht voor bedrijven via de wet milieubeheer en de ODA kan hierop handhaven.
- Aanbieden van financieringsfaciliteiten.
- Dit soort maatregelen zijn de legitimatie voor het Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek waar we in willen participeren samen met de andere gemeenten. In verkennende gesprekken hebben we voorgesteld een start te maken met winkeliers in en met bedrijven op het bedrijventerrein in Zelhem. Deze eerste “energiedag” voor bedrijven zal op dinsdag 18 april 2023 plaatsvinden waarbij energie-experts per bedrijf een quickscan zullen uitvoeren.

Aan collectieven/ondernemersverenigingen/werklocaties

- Een werklocatieenergieplan voor herstructureringsopgaven of voor nieuwe locaties.
- Werklocatieenergieplan voor industriekringen naar behoefte/waar noodzaak is.
- Uitwisselen van kennis met bedrijven samen.
- Bieden van ruimte aan opwek door bijvoorbeeld zon, wind en biogasinstallaties/waterstof bij hoge temperatuur processen.
- Regionale afstemming met o.a. netbeheerder om prioriteiten te helpen stellen.
- Faciliteren onderzoek naar eigen lokale netwerken/smartgrids op bedrijventerreinen/netcongestie oplossingen.
- Verbindingen initiatiefnemers grootschalige opwek aan bedrijventerreinen.
- In RO-opgave integraal energie mee afwegen.

Mogelijke inhoud van een energieplan voor een werklocatie:

- Ambitie en visie vanuit ondernemers
- Inzicht in energie op collectief niveau en bedrijfsniveau. Ook in de stuur en schakelmogelijkheden van energieverbruikers en opwekkers.
- Eisen aan energievoorziening in totaal qua vermogen en net
- Kansen voor besparen en opwekken
- Kansen eigen net fysiek of virtueel
- Spelers in beeld
- Stappenplan verkenning voor uitvoering.

Bijlage

Uit uitwerking RPW Achterhoek 2019-2023:

Afspraak 1 : 'Het verwerken van duurzaamheidsdoelstellingen vanuit de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland'.

De provincie geeft aan een grote opgave te zien in het verduurzamen van bedrijventerreinen. De Achterhoekse gemeenten onderkennen die opgave en ontwikkelen regionaal beleid en actie op het terrein van o.a. circulair ondernemen, energietransitie en duurzaam vastgoed. Zowel bij de ontwikkeling van nieuwe terreinen als met het oog op bestaande terreinen, voeren wij de duurzaamheidsdoelstelling vanuit de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland rekening houdend met de locatie specifieke situatie uit.

Voor de uitbreiding of aanleg van nieuwe bedrijventerreinen betekent dit concreet het volgende:

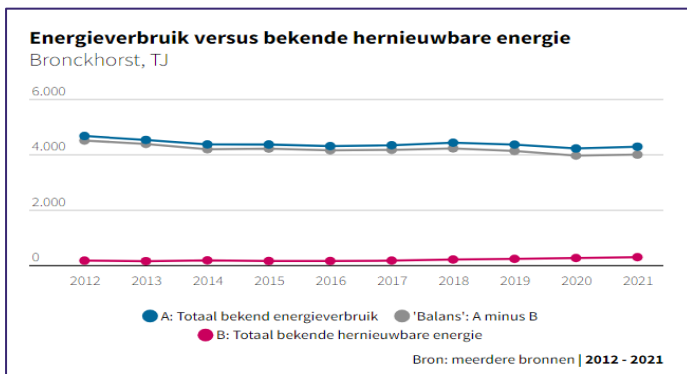
- Het benutten van daken voor zonnepanelen
- Gasloos bouwen (tenzij noodzakelijk voor het productieproces);
- Uitwisseling restwarmte, elektriciteit en grondstoffen binnen het terrein en de directe omgeving
- Het reserveren van ruimte voor bijvoorbeeld (elektrische) oplaadpunten, waterstof tanken, batterij/voorzieningen t.b.v. opslaan elektriciteit;
- het opstellen van een materialenpaspoort voor gebouwen;
- voldoende waterberging, natuurinclusief bouwen en het vergroenen van de openbare ruimte waardoor samen een goede groene structuur en aantrekkelijkere omgeving ontstaat;
- parkmanagement of een andere vorm van organisatiegraad.

We spreken af dat we ontwikkelplannen vroegtijdig met de provincie doorspreken om op grond daarvan tot een goede invulling komen.

Op bestaande terreinen werken wij samen met ondernemers aan de verduurzaming van gebieden, gebouwen en bedrijfsprocessen. De Stichting Industriële Kringen Achterhoek (SIKA) vervult hierbij een belangrijke rol in onze regio. De provincie ondersteunt de partijen bij deze opgave en helpt om projecten verder te brengen.

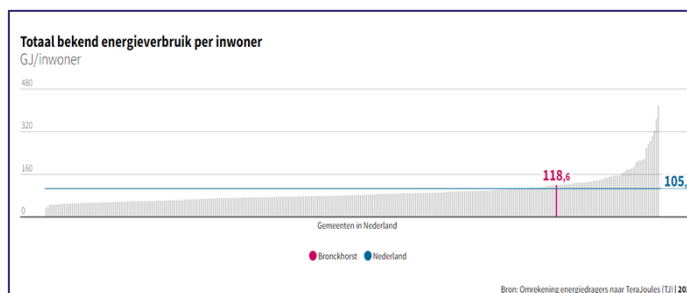

Bijlage 4 – Kengetallen Klimaatmonitor

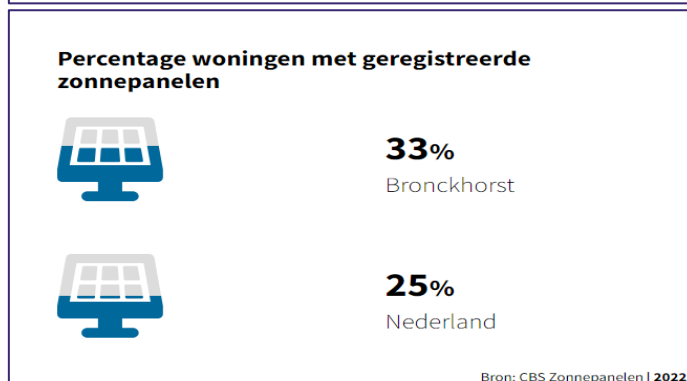

Het totale energiegebruik 2015-2021

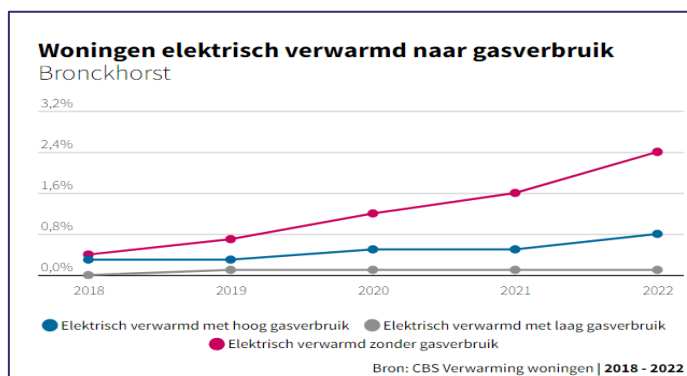
Een lichte daling van het verbruik en een gestage stijging van de opwek (let op effect 2022 nog niet zichtbaar)

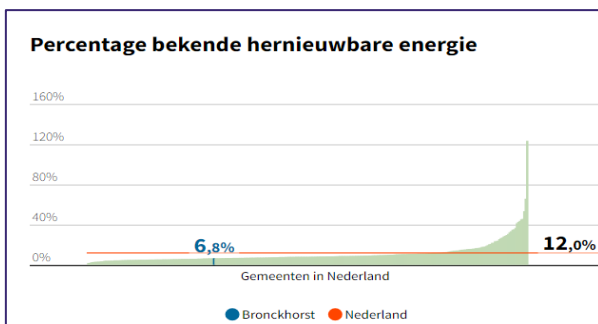
in vergelijking met het gemiddelde in Nederland is het energiegebruik in Bronckhorst relatief hoog.

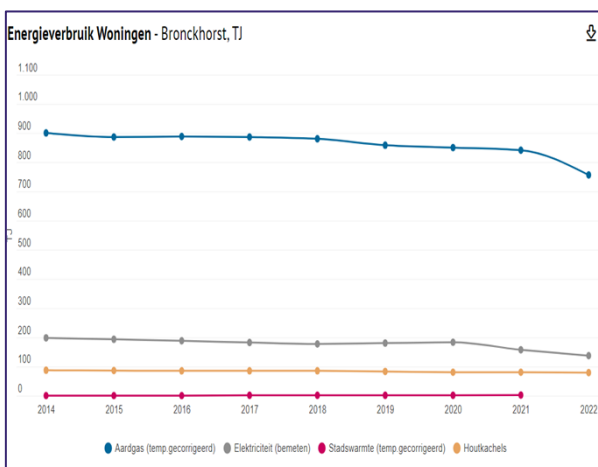
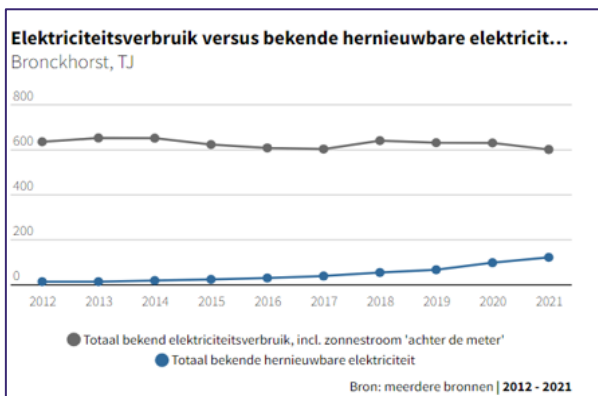
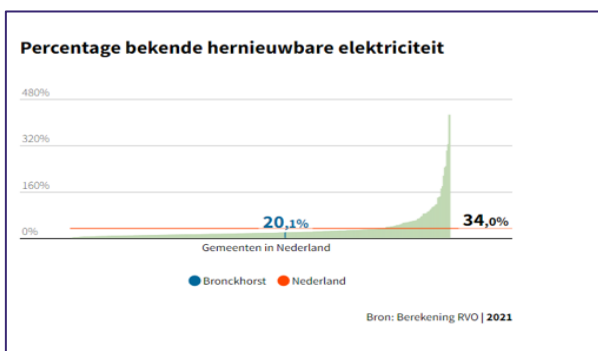
Bronckhorst heeft wel relatief veel huizen met (geregistreerde) zonnepanelen.

Het aantal warmtepompen in Bronckhorst neemt snel toe.

Ondanks het hoge percentage zonnepanelen op daken is het percentage hernieuwbare energie in Bronckhorst relatief laag. Een verklaring is het ontbreken van grootschalige zon- of windparken of stadsverwarming.

In 2022 is het energieverbruik van de woningen sterk gedaald, zowel aardgas als elektriciteit.